

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

SZASZ KÁROLY ÚTI TÁRCZA

A VISSZA-TÉRT.

Ára füzve 1 frt. — Diszkötésben 1 frt 60 kr.

Tartalom.

Úti tárcsa. A határon. — Mikor ajkakat — Kis patakok. — Hogy az ember. — Szép kék Dunám. — Heidelbergben. — A Rajnán. — Napoleon sírja. — A Notre-Dameban. — A milói Venus a Louvreban. — A Luxemburg-palota kertjében. — A versaillesi kert porondján. — Temetőben I. — Búcsú Párisból. — A geni tón. — Búcsú a geni tótól. — Szép Jungfrau. — Hó-terh alatt is. — A templomocská. — Svájci út. — A Lago Maggiore. — Temetőben II. — Veronában. — Velencében. — Barcarolle. — A Lido-parton. — Miramara. — Ithon. — A vissza-tért.

VÉGHLESI VERA-FORRÁS.

Hazánk

legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savdús, égvényes savanyúvize.

VEGHLES-SZALATNÁ-n (Zólyom-m.)

Mindig friss töltésben kapható a budapesti főraktárban: Erzsébet-körút 56-ik szám alatt. Telephon-összeköttetés.

Számos raktár a vidéken.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

„Kis Nemzeti Múzeum”
47—48. kötet.

Falusi történetek

Irta

Könyves Tóth Kálmán.

Ára a két kötetnek füzve 1 frt.

Tartalom: Nemzetes ur ördöge. — Javass asszony keresztlánya. — A keresztlevél. — A honvéd árnya. — Hitelné asszonyág és kedves férje. — Tökési Bácsi és mostoha fia. — Újmódi Zsófi. — Szegény teensasszony. — Karácsony anyaga. — A pénz árnyéka. — Rebecka, a szegény zsidóleány. — Miért nemült el a vörös kakas. — Söprányi a házasságrontó. — Az ellilant hónap, vagy hívó lett a februárius. — Csak néhány hajszál. — A vasuti ör. — A szél hozta, a víz vitte.

49—50. kötet.

Magyar közmondások gyűjteménye

Különös tekintettel az életbölcsekre és a nevelésre.

(Több mint hatezer közmondás.)

Rendszerbe foglalta

ALMÁSY JÁNOS.

Ára két kötetnek füzve 1 frt.

Városligeti sanatorium Budapest, VI. Hermina-út 9. sz.
Miniszterileg engedélyezett intézet minden állású magán szülő és beteg nők számára. — Ápolási díj (teljes ellátással és orvosi felügyelettel) 3—6 frt egy napra.
Dr. Szalárdi Mór, Dr. Temesváry Rezső, igazgató orvosok.

Hazánk legkezevelebb savanyúvize

Borral használva kiterjedt kedvezésnek örvendő

A MOHAI

ÁGNES

FORRÁS

Legjobb asztali- és üdítősital

Külön szelvényt tesz az emésztési zavaraknál

Edeskony L., udvari szállásnál Budapeston
Ugyazint minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Legjobb és Leghírnevesebb

Pipere Hölgypor

La VELOUTINE

Különleges Rizspor

BISSMUTTAL VEZITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

AZ

OLCSÓ KÖNYVTÁR

legújabb megjelent füzetei:

- 268. füzet. **Ulána.** Beszély. Irta *Krasovszky I. Ignác.* Lengyelből fordította Timkó Iván. Füzve ... 30 kr.
- 269. **Deák Ferencnek az 1861-dik évi országgyűléstől elfogadott két föllirata.** Közlöny *Manó.* Füzve ... 30 kr.
- 270. **Csikós.** Eredeti népszimnű három szakaszban. Irta *Szigligeti Ede.* Füzve ... 30 kr.
- 271. **Az örökség.** Beszély. Irta *Sandcau Gyula.* Francziából ford. Gyalui Farkas Füzve 40 kr.
- 272. **A nagy Galeotto.** Dráma három felvonásban, egy előjátékkal. Irta *Echegaray József.* A spanyol eredetiből ford. Patthy Károly. Füzve ... 40 kr.
- 273. **Pascal gondolatai.** Francziából fordította Béri Gyula. Füzve ... 50 kr.
- 274. **Beut és Andrásy 1870- és 1871-ben.** Irta *Könyi Manó.* Füzve ... 30 kr.
- 275. **A középkori magyar irodalom stíljáról.** Irta *Imre Sándor.* Füzve ... 20 kr.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKIRÓK

KIADJA A M. TUD. AKAD. CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA

PUBLIUS VERGILIUS MARO. ÆNEISE.

FORDITOTTA S JEGYZETEKSEL KISERTE

Dr. BARNÁ IGNA CZ

a magyar tudományos akadémia tagja.

BEVEZETÉSSSEL ELLÁTA

Dr. NÉMETHY IGNA CZ.

Ára füzve 2 frt.

Latinul és magyarul — ára füzve 3 forint.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely Budapesten (Budán)

Megnyitott április 27-én.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos **Dr. Bruck J.** (vigaó-ter 1.)

Égészes fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. — Pontos közlekedés a társasokosikon reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferenc József-ter, a régi Lloyd-épület közelében.

Dr. Lengyel Fr.-féle nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, és annak törzsét megfúrjuk, emberemlékezet óta mint a legkínzóbb sejtítő s. er volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasításai szerint, balzsammá alakítatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele az arczot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevehetően pikkelyesek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngyödé válik. Ezen balzsam kisimítja az arczon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczúkat, a bőrnök fehérséget, gyöngyöséget és dudóséget kicseréli; a legrovidebb idő alatt eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orver ... k borátkát s a bőr minden más egyéb tisztáltságát. Ára eg. ... k használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.
Dr. Lengyel J. osi Benzoe-szappana a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyöngyödé s finomná teszi s hivata van a nyirbalzsam hatását előmozdítani. Ára 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszerárban. **Török József gyógyszerárban, Budapest, király-utca 12. — Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.**

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A családi boldogság.

Mindenrendü asszonyok és leányok számára.

Szerkesztette

KALOCSA RÓZA.

Ára füzve 80 kr.

RÉTI JÁNOS.

A burgonya és cukorrépa termeléséről.

Ára füzve 50 kr.

Dr. BORSODI MIKSA.

Gyógynövények gazdák használatára.

Ára füzve 50 kr.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A francia rémuralom története.

A legújabb források felhasználásával.

Irta

Várnai Sándor.

Képekkel. — Ára füzve 1 frt 60 kr.

Tartalom: Előszó. — A nemzetgyűlés megnyitása. — A Bastille bevétel. — A király Párisban. — A királyi család szökése. — A hadüzenet. — Junius 20. — A marseille-iek Párisban. — A királyság utolsó napja. — Új emberek. — Szeptember 2-ika. — A konvent. — A Temple. — A király-dráma. — A jakobinus-programm. — A girondisták. — Corday Sarolta. — A fogoly királyné. — Mária Antoinette póre. — Mária Antoinette a vérpadon. — A girondisták póre és halála. — A „Terreur”. — A vértörvényesek. — Danton és társai. — Egy magyar áldozat. — Robespierre bukása. — Függlék. — A dauphin legendája.

VASÁRNAPI UJSÁG

31 SZÁM. 1890.

BUDAPEST AUGUSZTUS 3.

XXXVII. ÉVFOLYAM.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ ÉS FERENCZ SALVATOR FŐHERCEG.

R. Hirsch Nelli rajza.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEZGNŐ MENYEGZŐJE.

BUDAPEST lakossága ritkán volt a feszült várakozástól annyira izgatott, mint 1868 április közepén. Úgy akarta a király, hogy a félreértés és elidegenedés hosszú és kínos korszaka után a trón és nemzeti közt helyreállt benső viszonyok mindenki által könnyen megérthető bizonyítéka legyen, s hogy azzal a magyar nemzetet épen az ajándékozza meg, ki az engesztelődés nemes munkájának első kezdője és főtényezője volt: az a királyi nő, a kiben az ország már akkor leghívebb jóakaróját, pártfogóját, védasszonyát áldá.

Buda várában szállt meg a fejedelmi nő előestéjén egy öröndetes családi eseménynek, melynek bekövetkezését el volt szánva itt, a magyar királyok székhelyén, várni be.

A lakosság türelmetlenül számolta a napokat, órákat, a perceket. Hogy minő volt a lakosság minden rétegének a hangulata, mutatja az a jellemző eset, hogy április 21-én, midőn épen tanácsban ültek a városatyák, a város kapitánya a nyílt ülésbe örömsüveg arccal berohant és jelenté, hogy Buda várában királyfi született!

A legészterebb lelkesedés örömbangjai szakították felbe a tanácskozást, s kitárult az ábrándok tündérvilága, mely fölmutatá az újszülött ragyogó pályáját: hogyan fogja magát magyarul vallani, ha felnő, hogyan övezi hirrel, dícsőséggel nevét, hogy száll diadáról diadalra lelkes magyar seregei élén!

Korai volt az öröm. A várva várt vendég még akkor nem lépett ki a földi lét határára. S tartott a találgatás tovább: fiú lesz-e, vagy leány? A többség fiút szeretett volna; de abban nem volt a fölfogásban különbség, hogy legyen bár fiú, vagy legyen leány: mindenképen legyen áldott egész életében, legyen áldás szülőinek, legyen áldás a rá néző népek millióinak!

22-ikén, szerdai napon, hajnalban, kevéssel öt óra után megszólalt az ágyú a Szent Gellért-hegy fokán. Szorongva olvasták a lövések számát. A 21-ik dördületnél az ércztorok megállt. Folytatása nem következett. A lakosságnak tudatára adatott, hogy főhercegnő született.

Így is határtalan lön az öröm. Hiszen nem a saját magunk legközelebbi példájából tudtuk-e, hogy a trón körül egy nő is minő véghetetlen áldás lehet? S itt most az a fő, hogy a magyar királynak magyar földön, Budán született gyermeke, az első királyi gyermek, több mint háromszáz hosszú esztendő után.

A várost azonnal föllobogózták, ünnep lön mindenütt. Este kivilágították az utcákat, középületek és magánpaloták lángok tengerében úsztak. A nemzeti színház homlokzatán a következő fölírás volt olvasható lángbetűkkel:

„Ős Buda ormainál új csillag tűnt föl egünkön;
Ránk veti fényugarát: a haza ünnepeit ül.
A tavasz éledő kebelén meghozta virágát:
Róza ölen bibimbó. Údv. fejedelmi virág!»

A rákövetkező szombatnapon, 25-ikén, délután egy órakor volt a keresztelő a várpalota kápolnává átalakított nagy termében, a palota és udvarképes hölgyek és nemesség, a magyar és az osztrák törvényhozás, a horvát országgyűlés küldöttségeinek, Budapest és Bécs fővárosok polgármestereinek s az országos és udvari főméltóságok, nemkülönben a püspökök és infulás apátok jelenlétében, a kik a pontifikáló hercegnő primás segédletében jelentek meg. A szent keresztelésben, melynek a Jordán vize használtatott s Palesztinából hozott viaszgyertyák égtek, *Mária Valéria Matild Amália* nevet nyert az új szülött. Ugyane névre keresztelték el a pesti

oldalon egy gyönyörű utcát, melyet nemrég a Dunától hódítottak el.

A gyermek első ápolása a királyasszony fődvarmesternője, Königsseg grófnő gondjaira bízott, ki Balassa és Fleischer orvosdoktor tanácsával már előre gondoskodott egészséges, fiatal szoptató dajkáról, kinél a királyi pár akaratából ki vala kötvé, hogy magyar legyen. Meg is találták az alkalmas dajkát Juhász Sámuelné, egy szép aszóni menyecske, személyében.

A pirosposztság dada ölében sokszor láttuk utóbb a királyi gyermeket, a mint az udvari hintóban a várból es az Andrássy-úton végig a városligetbe kocsiakattatták. A kikocsizásnak rendes órái voltak, s a közönség már messziről várta, hogy az udvari kocsiok és lakájok sárga szegélyű fehér liberijája föltűnjék a láthatáron. Az hozza a piros kendőbe kötött fejű dajkát, a kis királyleánnyal. Hogy nézték, minő szép, minő eleven, hogy lesz napról-napra nagyobb és okosabb.

Utóbb a dajka elmaradt, úri gondviselő asszonyosság foglalt mellette helyet, gyakran maga a felséges mama. A kis leánya már mosolyogni tudott, sőt föl is állt s kitudta szép kis fejcsékéjét a leeresztett üveges ablakon, sőt már megtanulta azt is, hogy kis kezével intsen s barátságosan bölintgasson hozzá, ha köszöntik a járókelők. Minő öröm volt így fejlődni látni, s a felséges szülők, mintha tudták volna, hogy ezzel mily örömet szereznek. csaknem napról-napra számot adtak a növekedéséről, mikor a közönségnek módot nyújtottak rá, hogy megpillant-hassa.

Első éveit leginkább Budán és Gödöllőn töltötte a gyermek, az itteni enyhébb levegő egészségének inkább kedvezett. Ennek köszönhető, hogy az udvar is több időt töltött közöttünk ez időtájt. Mert a főhercegnő gyenge kis teremtés volt kis gyermekkorában, a kinek könnyen megártott az idegen égalj; de Gödöllőn mindig összeszedte magát s szép fejlődésnek indult gyermek lett belőle, kiben fűrtös fejcsékéjével, mosolygó arcával jól esett fölismernünk édes anyja bájos vonásait. S valóban napról-napra feltünőbbé is vált benne ez időtájt a hasonlóság; kivált ha az ember együtt látta őket.

Gödöllőn az udvar is egészen családias életet élt. Itt nem uralkodott annyira az udvari feszes etiquette, mint Budán, vagy épen Bécsben. A kis főhercegnő asszonyoknál több volt itt szabad, mint akárhol egyebütt, itt igazán gyermek lehetett, mint a többi gyermekek. Szülői is úgy akarták, hogy az legyen, s ő hasznát is vette ez engedelemnek. Minden életleírásában benne van, hogy mennyire szerette és szereti ma is a gyermekeket. Az ottaniakból is szabad volt olykor választania mulató társakat s ha kikocsizott egyszerű két lovas fogathat, vagy ha gyalog kísértél, csak Korniss grófnő társaságában — legfőjebb távolról egy lakáj által kísérve, — zsebe mindig tele volt fényes aprópenéz, sütemény, csukorkákkal, játékszerekkel, melyeket kedvelve osztogatott ki az útjába jövő gyermekek közt; sőt szülőitől ajándékba kapott pénzét is mind részint arra költe, hogy hozzátartozóit valami ajándékkal meglepje, részint, hogy jótékony-ságot gyakoroljon vele. Karácsonyfát mindig állított a szegény gyermekeknek, s arra gyakran a saját kézi munkája is fölvándorolt, a mikor már értett hozzá.

Testvérein, a nála tizenkét évvel idősebb Gizella főhercegnő és a tiz évvel idősebb Rudolf trónörökösön kívül, kik igazi szeretettel kényeztették, legkedvesebb játszótársa a vele egykoru Auersperg Aglaja hercegnő, az akkori osztrák miniszterelnök bájos kis leánya volt. Ezzel egymás között minden rangkülönbséget félre téve, csak igazi barátok közt fejlődhetett bizalmasággal és

fesztelenséggel együtt tizték a gyermekjátékokat, futkostak a parkban, labdáztak, kacagtak és pajzánkodtak, s Rusztem, a királyné kis szercecsenje, ma sem felede el, mily emberül megdobálták hógolyóval, hogy ha talán fehér lenne tőle.

A boldog gyermekkor ártatlan örömeinek és kedves játékaik az időszakából, melyeknek színhelye Gödöllő vala, számos fényképi fölvétel készült a kis főhercegnőről. Koller tanárt, a művészi érzékű kitünő budapesti fényképirót és festőt, minden évben kihívták s egész csoport fényképet vették föl vele a bájos gyermekről, különböző ruhában, más-más játékszerek és foglalkozás között. Szerepel itt az angol királynőtől ajándékba kapott csodababa, a labda, a kalitka zárt madár, az édes semmit tevés, a gyermekszoba apró butorai, a kerti padok és virágok, a gödöllői vadaskert szelíd özkéje, a képek, sőt már a — könyv is.

Bizony már a könyv is; mert a kis főhercegnőt is korán fogták tanulásra. Eleinte csak úgy könnyedén, jószíllag szoktatták hozzá, míg az életpályá komolyabb korszaka is elérkezett.

Mint tudjuk, Rudolf trónörökösnek a magyar történelemből Rónay Jácint volt a tanára, a hazafias lelkületű főpap, a kit a magyar minisztertanács ajánlott e tisztre s legfelsőbb helyen minden aggály nélkül elfogadták, noha tudták, minő szerepe volt a szabadságharcban s hogy e miatt száműzést is szenvedett. Nemcsak elfogadták, de tanítási irányára nézve teljesen szabad kezét is engedték neki. Annyi volt az összes utasítás: «Mi az igazságot akarjuk, járjon el meggyőződése szerint.» És így járt el. Előadásait magyar nemzeti szellem lengte át, de egyúttal a szabadság szeretete is. Mindig és mindenütt e tant iparkodott növedéke lelkébe vézni: «Tiszteled a törvényt, tiszteld az ország alkotmányos jogait.»

S hogy a felséges szülők meg valának e tanítási irányával elégedve, mutatja az, hogy Gizella főhercegnő nevelésének befejezését is Rónayra bízta, sőt 1872-ben, midőn a trónörökös tanítását befejezte, a királyasszony magához hivatta s hivatkozván Rónaynak a mai nevelésről tett egy korábbi megjegyzésére, melyben helyteleníté a növedékeknek mostani túlterheltségét s azt, hogy «csak tanítunk, de nem nevelünk»: kijelenté, hogy egyetért vele s leánya, Mária Valéria oktatását nem sok, hanem csak egyetlen tanítóra akarja bízni: ő reá.

— Lesznek, — mondá a felséges asszony, — lesznek Valéria körött angol, francia, német és magyar nők is; de a neveléssel és tanítással önt akarom megbízni. Azt óhajtom, hogy a tannyelv a magyar legyen, kivált a vallásoktatásban; gyermekemmel naponkint magyarul imádkozom, folytassa ezt. Legyen ő is vallásos, de ne vakbuzgó. Mindnyáján rászorulunk az életben a vallás vigaszára.

... Oh mily igaz szavak, mily királynéhoz méltó szavak! Mintha csak egy megrendítő csapás sejtelve szólalna meg bennök, mely azóta bekövetkezett...

Rónay maga írta meg e részleteket abban a naplójában, melyet az udvarhoz jövele óta vezetett, s melyben föl vannak jegyezve a tanítványával töltött órák eseményei is. Összegyűjtve hét nagy kötetet foglalnak el e jegyzetek s tizenkét esztendőről (1871-től 1883-ig) szólnak. A püspök ki is nyomatta a naplót, fájdalom azonban csupán tiz példányban a királyi család s bizalmas barátai számára. A nyilvánosság elé csak egyes töredékei jutottak. De ezek is rendkívül érdekes világot vetnek növedékei s köztük Mária Valéria főhercegnő fejlődő lelkébe.

Rónay, mint írja, a királyné kívánságára meglátogatta az akkor négy éves kis főhercegnőt, ki játékaik közt ült, míg mellette a szőnyegen a

trónörökös és Gizella főhercegnő térdeltek. Valéria ijedten nézett Rónayra. «Még nem látott papot, — jegyzé meg mosolyogva a királyné, — azért oly elfoglalt.»

Ugy látszik, a királyné terve ellen hatalmas emberek foglaltak állást, mert több telt bele egy évvel, míg báró Nopcsa, a királyné fődvarmestere értesítette Rónayt, hogy most már jöhet.

1875 február 8-án foglalta el nevelői állását. Rónay érintett naplója nyomán közöljük ez időből a következőket:

A királykisasszony akkor a hetedik évében volt; már akkor négy nyelven beszélt: németül, magyarul, francziául és angolul. Nevelőnőtől játszva tanulta meg mind a négy nyelvet. A királyné határozott óhajta azonban az volt, hogy Rónay Jácint vegye kezébe a főhercegnő tanítását. A mellett azt kívánta ő felsége, hogy a tanítás ne annyira az észbeli tehetségek, mint inkább a szív és kedély képzésére irányuljon. Eleinte a kis tanuló a földrajz és a történelem iránt mutatott nagy hajlandóságot. Ha atyja vagy anyja úton voltak, a mappán mindig keresgélte, hogy merre járnak. Később azonban inkább a költészet volt kedvence foglalkozása, a mit a királyné igen szívesen látott. A főhercegnő versekét már elejétől fogva maga a királyné javíztatta ki.

Tanóra közben Valéria rendszerint nagyon figyelmes volt. Csak ha úton volt a királyné, akkor szakította néha felbe a magyarázatot egy-egy türelmetlen kérdéssel: «Mikor jön meg a mama?» Ha névnapj ünnep fordult elő a királyi családban, akkor is megeseget, hogy egy kis szórakozottság volt rajta észrevehető. Ha valami himzset készített a papa számára, vagy a trónörökösnek arany mellített vett megkarított pénzeskéjéből, őra alatt rendezen kezében tartotta az ajándékot, hogy a «döntő perczben» valahogy ne kelljen keresnie.

Egyszer a királyné nevenapján a király ép akkor lepte meg Valériát, a mikor gratulációs verset ismételtette. A kis főhercegnő nagy zavarba jött és aggódva szólt Rónayhoz: «Jaj, csak el ne mondja a papa a mamának!» Később a király bejött a tanuló-szobába: «Jere, leányom, — szölt hozzá, — menjünk együtt gratulálni a kedves mamának! Csakhogy Valéria nem akart menni ajándéktárgyai, egy himzész és egy torta nélkül; a király mindkettőt kezébe vette, a másik kezén pedig a főhercegnőt vezetve, így ment át a királyné lakosztályába.

Valéria főhercegnő az egész ház kedvence volt. Tanulószobájában igen gyakran összegyűlt az egész szűkebb királyi család. Egyszer a király a földrajzi óra alatt lépett be. Rónay folytatta az előadást és ezt kérdezte a főhercegnőtől: «Mik Budának a nevezetességei?» «A legnevezetesebb az, hogy én ott születtem», felelt a főhercegnő. «Komolyan gondolod?» kérde a király mosolyogva. A hallgató Valéria helyett Rónay felelt: «Nem hinném! De elvégre, a főhercegnőre nézve most az a legnagyobb nevezetesség.»

Ha a királyné nagyobb utazást tett, a kis főhercegnő vigasztalhatatlan volt; alig lehetett megnyugtadni. Egy kis kárptólás volt számára az, hogy királyi anyjával levelezhetett. Rónay püspök közli a főhercegnőnek anyjához intézett első levelét, mely Ischben, 1875 július 5-én kelt és Bécsben kelt, a hol akkor a királyi pár jelen volt V. Ferdinánd temetésén. A kis főhercegnő nagyon szomorú volt, mikor a királynétól elvált és a következő levelet írta:

«Kedves Mamám! A kis Valéria jól érzi magát; szorgalmasan tanul, hogy szeretett szülőinek örömet szerezzen és csak azon búsl, hogy a mama nincs itt. Gondosan számolja az órákat, míg édes mamája visszatér!

VALÉRIA.»

Rónay püspök 1876-ban azt a megbízást kapta, hogy írjon mindnap a kis főhercegnő hogylétééről a királynénak, a ki akkor Angliában volt. A levelek tartalma szerint Valéria egyszer a Burgban játékonvezető gyermekbázárt rendezett — egy krajczár belépti díj mellett, melyet ő maga vett át a vendégektől. Az összes jövedelem 10 frt volt.

A két következő év történetei között érdekesen van leírva egy, a főhercegnő által rendezett műkedvelői előadás, mely alkalommal egy francia és egy német darab került színre. Mindkettőt Sonenthal, híres bécsi színész tanította be.

A német darabban egy kis udvari szercecsen, Rusztem (a Gödöllőn hóval megdobált Rusztem) is föllépett, még pedig egy teljesen neki való szerepben, a mennyiben Othellót játszotta.

1880 márczius 7-én, midőn Rónay este 6 órakor belépett a tanyterembe, Valéria öröndezve ugrott feléje: «Rudolf elveszi Stefániát, a belga király lányát, — kiáltott. — Itt a távirat! A papa ép most hozta!» A hír az egész udvarban nagy örömet keltett. Midőn Rudolf hazatért Brüsszelből, Rónay kérte meg, ajánljon Stefánia trónörökös számára magyar nyelvtanárt. Rónay Dezső Dénest ajánlta, a ki mindjárt harmadnap el is utazott Belgiumba.

A trónörökös közvetlenül házassága előtt volt tanárait és nevelőt még egyszer maga köré gyűjtötte. Tizennyolcz jeles férfiú gyűlt össze az ifjú fejedelmi sarj szobájában, kiknek a trónörökös mélyen meghatva ezt mondá: «Tanítóimat, a kik fáradságainak oly sokat köszönhetek, sohasem fogom elfeledni. Mindig hálás leszek irántuk!»

Ugyanaz nap délután fél ötkor érkezett meg Stefánia főhercegnő királyi szüleivel Schönbrunnba. A király boldogságtól sugárzó arccal és eddig nála sohasem észlelt tiszta, derült tekintettel vezette karján az ifjú bajban ragyogó arát, a királyné pedig könyezve szoritotta kezéhez fia menyasszonyát.

Magán a házassági szertartáson Rónay az osztrák főpapoknak fentartott oldalon jelent meg. Ezért sokan megnehezítelték rá; de mint emlékirataiban megjegyzi, csak azért tette, mert Valéria óhajította, hogy őt teljes püspöki ornátusában lássa. Már p-dig, ha a magyar főpapok felére áll, a főhercegnő kívánsága teljesíthetetlen maradt volna.

Rónay nyolcz éven át, 1875-től 1883-ig, volt a királykisasszony nevelője, s minden évben 400 tanórát adott neki. A királyasszony élénken érdeklődött leánya előmenetele iránt s reggelijét is rendezen a kis főhercegnő szobájában költötte el, figyelve az előadásra. A kis tanítvány kitünően tanult, éles fölfogása, egészséges itélete s erősen emlékező tehetsége volt. Rónay kivált elbeszélői tehetségét emeli ki s följegyzí, hogy az írói és költői hajlam már igen korán nyilvánkozott benne. Már kilencz éves korában írt néhány elbeszélést és pedig magyarul, mint: «Mit csinált Flóra a forintjával», «Emma, a falusi lány», «Iréne és Mariska», stb.

De a tanítást gyakran szakította meg a főhercegnő gyöngékedése, 1878-ban pedig egy hosszabb, súlyos betegség, melyet Bamberger és Widerhofer tanárok akkor, a felséges szülők nagy aggodalmára, szívtagulásnak jeleztek. Májustól októberig tartott e baj, de azután nyomtalanul eltűnt s többé nem jelentkezett. Ezután rendezen folyt a tanulás egész 1882 május 29-ig, a mikor Rónay püspök saját kérésére fölmentetett nevelői állásától.

A hálás tanítványunk nehezére esett az elválás, jó tanítójától. S ha felséges anyjával Pozsonyon keresztül utazott, Rónay mindig értesítve lön érkezükről, hogy legalább kis időre meglátassák. Sőt meg is látogatták pozsonyi lakásán, hová visszavonult s a főhercegnő a távolból is gyakran kereste föl leveleivel. Így 1879 aug. 16 ikáról kelt soraival nevenapja alkalmából gratulálja meg kedves nevelőjét a következő kifogástalan magyarságu leveleiben:

«Méltóságos püspök ur!

Minden jót kívánok nevenapja alkalmából és remélem, hogy azt Pozsonyban igen kellemesen tölti el.

Áldja meg a jó isten és adjon önnek egészséget és hosszú életet.

En itt igen jól mulatok a sok gyerekkel és sokat vagyok a kertben, úgy, hogy nem igen érek rá leveleket írni.

A mama köszönteti, én pedig maradok engedelmes tanítványra.

VALÉRIA.»

Ebből a néhány sorból is kilátszik, hogy a főhercegnő gyermeki kedélyét a tanuló-szoba porával nem rázta le. Pedig ugyan belephett volna, mert Rónay mellett és rajta kívül még sok nevelő és nevelőnő, tanár és mester foglal-

kozott kiképzésével. Azok most, menyegzője alkalmából, az uralkodó engedelmével egy érdekes könyvet állítottak össze, mely a főhercegnőre való emlékezéseikkel van tele s különféle oldalról világitja meg tehetségeit, lelkét, jellemét.

Serák Lujza, a ki a magyar nevelőnői tisztelet tölté be a főhercegnő mellett, ennek hat éves korától egész a tizenharmadikig, a következőket írja: «Ritkán volt nevelőnőnek a feladata annyira megkönnyítve, mint az enyém. A rám bízott gyermek szívében minden jóra fogékony talajt találtam, hitbuzgó lelkületet. szigorú igazságszeretetet és nagy lelkiismeretességet, a mik engem — tekintettel a zsenge korra — nem kevésbé leplek meg, mint kifejtett értelme és egészséges ítélőképessége.» Néhány szép vonást is beszél el a főhercegnő gyermekkorából. Mikor szülői számára valami kézimunkát készített, sokkal lelkiismeretesebb volt, semhogy másnak a segítségét igénybe vette volna, s így szólt: «Különbem nem én csinálnám a munkát!» A kintüntetések és hódolatok az ő igénytelen lenyét sokszor zavarba hozták s néha így sóhajtott föl: «Ah, ha én is olyan lehetnék, mint más gyermekek!» *Miss Charlotte Wakerow*, a főhercegnő angol nevelőnője, azt mondja, hogy már kora ifjúságában fejlődött ki nála a képesség, elbeszéléseket, történeteket költeni s így ír: «Van több rögtönzött költeményem is tőle. E költemények angol nyelven vannak írva, s ez valóban nem kis föladat egy tiz éves gyermektől. A főhercegnő kedvence angol költői Shakespeare, Walter Scott és Longfellow. A német nyelvben és irodalomban, a történelemben és földrajzban, a számtanban és természetudományokban dr. *Kummer Károly Ferdinánd* tanár és tartományi iskolafelügyelő oktatta, s ez írja, hogy a tehetségét, gondolatait leírni, már az oktatás első hónapjaiban elárulta s számtalan kis dolgozatot készített, részint élményeiből, részint fantáziájából merített témákról, így például megírta egy esernyő történetét, a mint azt maga az esernyő beszéli el. Írói tehetségének kifejlését különösen naplója mozditotta elő, melyet a főhercegnő gyermekora óta vezet. A mi a főhercegnő költeményeit illeti, dr. Kummer bizonyítja, hogy azokban senki által sem enged változtatást tenni. *Richter Janos* zeneművész, ki a főhercegnőnek a zenéből adott órákat, a zene iránti szeretetét és fogékonyágát emeli ki. *Reinhardt Henrik* festőnek, a rajztanárnak is volt alkalma a főhercegnő első költői kísérleteit ismerni, s számos mutatót közöl egy egyfelvonásos alkalmi darabból, a mit a főhercegnő gyermekkorában anyja születésnapjára írt s családi körben unokatestvérével, Amália bajor hercegnővel, adott elő.

Lewinsky József udvari színész a főhercegnőt tiszta kiejtésre tanította s nagyon dícséri a főhercegnőnek a német költészet és nyelv, különösen Schiller iránti lelkesedését. *Sommert Hanns* tanár, a főhercegnő szépirás-tanítója nagy türelmet és figyelmet bizonyítja. *Touzet Eugénia*, a francia nyelvmesternő, a tanórák alatt gyakran csodálkozott a főhercegnő nézeteinek helyesége, ítélőképessége és a gyorsaság fölött, melylye a legkülönbözőbb gondolatokat fölfogta. Az olasz nyelvre a mult év január hava óta *Mully (Oppenried) Mari* kisasszony oktatta, a ki szintén dícséri tanítványának gyors fölfogását, buzgalmit és lelkiismeretességét. Dr. *Ilg Albert*, a francia nyelvmesternő, a tanórák alatt gyakran kereste föl leveleivel. Így 1879 aug. 16 ikáról kelt soraival nevenapja alkalmából gratulálja meg kedves nevelőjét a következő kifogástalan magyarságu leveleiben:

«Méltóságos püspök ur!
Minden jót kívánok nevenapja alkalmából és remélem, hogy azt Pozsonyban igen kellemesen tölti el.
Áldja meg a jó isten és adjon önnek egészséget és hosszú életet.
En itt igen jól mulatok a sok gyerekkel és sokat vagyok a kertben, úgy, hogy nem igen érek rá leveleket írni.
A mama köszönteti, én pedig maradok engedelmes tanítványra.

VALÉRIA.»

Szakadatlanul tartott a sokoldalú tanítás kilencz álló évig mindenütt, a hol az udvar épen tartózkodott: Bécsben, az ebredő természettel Schönbrunnban, nyáron Ischben, őszszel, s néha a tél egy részében Gödöllőn s a budai várban. Csak midőn a főhercegnő felséges anyjával a sassetói normandi partokon, Párisban, Feldalpingben, Miramareban töltött heteket, maradtak el a többi tanítók. De Rónay itt is mindenütt ki-

HAVASI GYOPÁR JELMEZBEN (1882).

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ GYERMEKÉVEL ERDŐLŐ ÉS HAJADON KORÁBAN, 1874-TŐL 1885-IG.
Koller fényképei.

TESTVÉRNÉNJÉVEL, GIZELLA FŐHERCEGASSZONYNYAL.
Az 1885-ki országos kiállításon készített fénykép.

sérője volt, és meg-megtartott egy-egy tanórát. A főhercegnő a tanulást nem unta meg, sőt a köteles leckéidőn túl is örömet foglalkozott irodalmi kísérletekkel. Másrészt alig is volna elhíhető róla, a mit Rónay följegyez, hogy ez idő alatt irt gyakorlatot, teljesen önállóan, minden segély nélkül több, mint hetven apró beszélyt és színművet magyar nyelven, oly könnyen és gyorsan, hogy meglepték tanítóját szép tehetségei, s ez nem egyszer kérdé önmagától: mivé lehetne irodalmi pályán a fejedelmi nő, ha élete céljával tűzhetné azt ki? A tanítás kizárólag magyar nyelven történt, magyarul végezte imáit, ajtatosságot; felségs szülővel s a trónörökösökkel csak magyarul társalgott, levelezett.

A tanulási időszak alatt nem egy olyan dolog történt, a mi egy ily fejlődő leányka életében eseményszámba megy. Így a többi közt a bécsiek egészen el voltak ragadtatva, hogy a kis főhercegnő a trónörökös nászünnepe alkalmával mily szeretetreméltó módon, s mily kifogástalan eleganciával csinálta kilencz éves kis sögmő-jének, Klementina belga királyi hercegnőnek, a honneurökét. Lakosztályába is meghívta vendégül, hol lakomát rendezett tiszteletére, melyen a két kis hercegnőn kívül — teljesen udvarképes toaletteben — még egy, hivatalosan immár ugyan nyugdíjba helyezett, de ez alkalomra nagy titokban ismét funkcióba lépett nevezetes személyiség is részt vón: az angol királynőtől származó — csodaszép bábú.

A trónörökös lakodalma még el se mult, mikor egyszerre az a hír merült föl a lapokban, hogy a királykisasszony menyasszony. Azt beszélték, hogy Lajos bajor király, a külözködéseiről s ezek közt a nők iránti gyűlöletéről ismert fejedelelem, veszi nőül. A hír szerencsére nem volt való, s maga a leginkább érdekelt fél mit sem tudott, tán ma sem tud róla. Még csak tizenkét éves mult akkor s barátójával, Auersperg Aglájá hercegnővel, együtt akart részeseül a bérnálás szentségében, mely szerkörtársnál ő neki nagybátyjának, Károly Lajos főhercegnek neje, Mária Terézia főhercegnő, barátójának pedig Erzsébet királyné volt a bérmanya, míg az ogyházi szertartást Ganglbauer bécsi bibornok-ersek végezte.

Ez ünnepélyes aktus után már több szabadsága is lett. Kedve szerint gondoskodhatott kis gyámleányáról, Kulack Bertárról, kinek szülői a ringszínház katasztrófája alkalmával odaégyén, ő azt a kegyet kérte felségs szülőitől, hogy a kis árvát örökbe fogadhassa, s neveléséről gondoskodhassék.

Tizennégy éves korában műkedvelő előadást rendeztek az udvarnál s azon a királyleány, mint havasi gyopár jelent meg. Ez a hervadhatatlan havasi virág volt a királykisasszony kedvelt virága. Az előadásban az ifjú főhercegnő tiszta fehérbe öltözve s kebelére, hajába, homloka fölött, derekára és ruhája szegélyére tűzte egy-egy példányát a szép havasi virágnak, melyet, mint a tisztaság és állandóság jelképét, választott magának. Egyik képvis is ebben a kedvenc jelmeztében tünteti föl. Máskülönből öltözködésében mindig a nemes, izléses egyszerűség híve volt, még kivételes alkalmakkor is. Nyakán egy keskeny gyémántos szalag, fején apró gyöngyökkel kirakott arany abranches, mely magasra fésült haját összetartja, — ennyiből áll az összes fényűzés, a mit ünnepélyes alkalmakkor kifejtteni szokott. Csak az udvari és kamarai bálokra szokta ékszeres szekrényéből előszedni ama drágaságait, melyeket születési és névnap ajándékkul kapott királyi szüleitől.

A két év előtti farsang idején fényes jelmezt rendeztek Mária Valéria budai várpalotái termeiben, s az udvarnál bemutatott magyar arisztokrácia ifjabb nemzedéke is hivatalos volt.

Kevéssel ez akkor sokat emlegetett esemény után, előbb suttogva, majd mind hangosabban, kezdtek terjedni a hírek nem sokára várható két oly eljegyzésről, melyek alkalmasak voltak az érdeklődést a szűkebb családi kör határain túl is felkölteni. S e hírek ez által megerősítést is nyertek. Az egyik Margit főhercegnőnek, József főherceg leányának, Thurn-Taxis Albert herceggel, a másik magának a bál háziasszonyának, Mária Valériának, Salvator Ferenc főherceggel történt eljegyzéséről tett jelentést. Az előbbeni, mint tudjuk, választott völegényének már két hét óta boldog neje.

Mária Valéria főhercegnő eljegyzése még 1888-ban, épen karácsony estéjén ment végbe akként, hogy miután a családi ebéd, melyen csak a király, királyné, a trónörökös, trónörökös és Mária Valéria főhercegnő vettek részt, a királyné termében véget ért, a királyi család átvonult a főhercegnő lakosztályába. Itt várta már a királyi párt Ferenc Salvator főherceg, aztán megkérte a királytól a főhercegnő kezét. A király kegyesen és jószággal fogadta a vallo-mást, megadta beleegyezését és ünnepélyesen kijelentette az ifjú pár eljegyzését. A király megengedte a királykisasszonynak, hogy boldogságát rögtön tudathassa környezetével, mit a főhercegnő meg is tett. A völegény azután ott maradt theára a királyi család körében, arája lakosztályában. Mikor aztán a völegény elhagyta a Hofburgot s a királyi család lakosztályába vonult, a boldog ara íróasztala mellé ült és sajátkezü levelekben tudatta eljegyzését barátjaival s volt nevelőjével és nevelőivel.

Völegényét kis gyermekora óta ismerte már, de csak három éve, hogy gyakrabban is találkozhattak. E találkozások érdeklődést, majd meglepő zomalmat keltek a két ifjú szívben, s azt igazi lelki örömmel látták a szülők. Ő felségsnek a völegény atyja, Károly Salvator főherceg, nem csak közel rokona, de legbizalmasabb barátjainak is egyike, s így gyermekeik szövetsége a szülők titkos vágyát találta el. A Habsburg-ház mind a két ágának II. Lipót volt a közös törzse. Olaszország egyesítése a toskánai ág uralmának is véget vetett s úgy IV. Ferdinánd, mint fivére Salvator Károly, a völegény atyja, Ausztriába költöztek, s ez utóbbi Salzburgban települt meg s ezt csak ritka alkalommal, többnyire csak olyankor szokta elhagyni, mikor a király vadászatra hívja meg.

Salvator Károly főhercegnek Mária Immaculátával, II. Ferdinánd szicíliai király leányával, 1861-ben Rómában kötött házasságából kilencz gyermek származott, kik közül a legkisebb még nincs három éves. *Salvator Ferenc* a harmadik gyermeke, 1866-ban augusztus 21-én született. Katonai előtanulmányait nagy szorgalommal végké, mint ki hivatását komolyan fogja föl s a vizsgák letételé után lón hadnaggyá a 77. gyalog, majd főhadnaggyá a 12. dragonos ezredben, most pedig kapitány a Bécsben állomásozó 7-ik, a lotharingi herceg nevet viselő dragonos ezredben. Szerve lélyes lovas s tisztársai dicsérik barátságos modorát. Több nyelven beszél, de leginkább olaszul szeret. Talán a «magyar» királyleány kedvéért meg fogja tanulni a mi nyelvünket is.

A szép sugár főhadnagyot szívesen látták a királyi udvarnál, melynek Ischlben való időzése alatt sokszor átrándult atyjának gmundeni kastélyából s állandó kísérője volt a királynének és királykisasszonynak a hegyekbe tett kirándulásaiakon. Hivatalos volt az udvari ünnepélyekre s 1888 őszén, mikor az udvar Gödöllőre költözött, ide is meghívták s a beavatottaknak már ekkor gyanították, hogy ő lesz a főhercegnő völegénye.

Az eljegyzést korábban követte volna az es-

küvő, ha egy megrendítő csapás egy időre lehetelenné nem tesz az uralkodóházban minden örömnapot. Így történt, hogy a menyegző ily kísértőre maradt. A felségs szülők most is úgy kívánták, hogy az esküvő minden fölösleges külső pompa nélkül, úgy szőlőlván, családi körben ténjen vége, azért választották Bécs vagy tán Budapest helyett Ischl, azt a természeti szépségekben oly gazdag helyet, hol ezelőtt harminezhet esztendővel Ferenc József császár és király megkérte felségs néjét.

Az a családi kör azonban, mely az örömnepben érzelmeivel vesz részt, rendkívül kitágul, milliókban számítja tagjait. Mert nincs az uralkodóház népei közt senki, a ki szíve mélyéből ne kívánna tiszta, zavartalan boldogságot az ifjú párnak, s mind e népek között egyik által sem engedi magát fölülmulni érzelm bensőségében az a magyar nemzet, mely megszokta az ifjú arát a magának tekinteni s most is áldással gondol a Budán született magyar királylányra, óhajtvá, hogy szíve választottjával együtt minél többször, minél tovább, ha lehet mindenkorra a maga körében lássa, s mindig boldognak lássa őt.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGASSZONY NÁSZÁRA.

Bár messze, messze, idegen vidéken,
De szíveinkhez mégis oly közel,
Királyi fény s az ifjuság díszében
Oltár előtt szép mátká térdepel...
Oly ritkán nyit a boldogság virága,
Hol koronának hull fényűsügar;
Te trónra nem vágyasz, szíved kis világa
Mérhetlen boldogságod, szép ara!

Királyleány, a regebeli ádvót,
Délceleg lovagodat te elnyeréd:
Érzed szívvel, mit a haza küldött,
Áldásainknak annyi ezerét?
Te kétszer boldog fejedelmi mátká:
Örömet áraszt boldogságod ott,
Az ősi lakban, melyben vézret átka
Régóta szó komor bubánatot.

De most öröm van! Sűrű gyászleple
Borult a mátká fátyla, hóféhér;
Derű száll a megtört szülőkebelre,
Öröm ha éri, mindnyájunkat ér!
Számokra mit kívánjunk a nagy égtől?
Légy olyan boldog — rád ezt küldje le —
Mint a liket főd, távol ennyi fénytől,
A szalmakunyhók csendes fődele.

Sok könnyet onta — szomorúbb időkben —
A bús honért királynőnk, jó anyád;
Atyád, királyunk — balzsammal szívében —
Vissz adta aztán szent hazánk jogát;
Magyar szív ezt sosem feledheté el,
Lányával örvend most e büszke hon,
Itt született s eljő ádvölzetlel el,
A négy folyó és a hármal halom.

Légy százszor áldott! Boldog évsoroknak
Elséjét hozza e királyi nász;
Hűsége őriz mind a magyaroknak,
A magyarok istene rád vigyáz.
Örömmel osztja, ádvód sokszorozza,
Lányunk, királylány! a mi hő imánk
S öröm, bubánat vajh! eszedbe hozza
Mint szeretünk: oh emlékezz reánk!

G.

NIÖBE ÉS MÁRIA ANYAI FÁJDALMUKBAN.

Irta: **Mária Valéria főhercegnő.**

Dr. Ilg, ki Mária Valéria főhercegnőnek a műtörténetet adta elő, beszéli a következőket:

«Egyik előadásom alkalmával megjegyeztem, hogy nagyon örvendek, ha a főhercegnő szabadon és önállóan megírná nézeteit és gondolatait egy műremekről vagy műtörténelmi tárgyról. Én ezzel a jövőre nézve akartam felbátorítani és nagyon meg

voltam lepetve, midőn láttam, hogy tanítványom elpirul és maga elé mosolyog. Komiss grófnő, beszélgetéseink állandó társa, szintén mosolygott és végül tudatta velem, hogy kívánságom már rég teljesült, mert a szorgalmas tanítvány saját ösztönéből foglalkozott már ily munkákkal, mikhez az előadás alatt egy-egy odavetett szó adott alkalmat. Bájós szérséggel nyujtott át erre a főhercegnő nekem egy ilyen nemrég irt dolgozatot, melyet valóságos bámullalt olvastam át. Az alkalmat a következők szolgáltatták hozzá: Mídon a Niobe-csoportozatot magyaráztam, azt mondtam: «Gyakran összehasonlították Théba királynéját fiait és leányait holttetésnél, az anyát szíve legmélyebb fájdalmában, Máriával, a Mater Dolorosával a keresztfánál. A művészet e két jelensége bár bizonyos szellemen hasonlít egymáshoz, más tekintetben azonban ellenkező.» Hogy e futólagosan elmondott gondolatot mint dolgozta ki tanítványom, mint tudta jellemezni a legmélyebb vallásossággal, de másrészt elfogulatlan szabad szemmel e két annyira különböző hősnő lelki állapotát — arról győződjének meg az olvasók a nagytehetségű szerzőnek saját szavaiból:

A mi olyan pompás, nagy és ideális, mint a görögök klasszikus művésze, annak későbbi jelenségeiben is hatalmasnak és megkapónak kell lennie, ép úgy, mint a haldokló hős még a haláltusában is méltó önmagához, noha ereje már megtört. És így is van. Phidias, a nagy mester, a ki a költő szavai szerint «Életet tudott a kőbe lehelni», rég sírjában nyugszik; de még tisztelettel és lelkesedéssel említi nevét Hellas napüztötte térein; még él szellemének egy szikrája hazája fiaiban.

Egyik legutolsó határvé annak az időnek, mely még bukásában is nagy volt: az a pompás Niobe-csoport, mely Apolló egyik templomát díszítette. Mit ér a vita a fölött, vajon Praxiteles vagy Skopas csinálta-e? A művész neve nem változtat a dolgon; előttünk van nagyszerű műve, mint megteremtője tehetségének tanubizonyossága, mint az akkori idők hangulatának kifejezője. Amaz emel és megörvendeztet, emez bánattal tölt el.

Eltűnt az a vidám nyugalom, ama bátor önérték, mely a feledhetetlen mester munkáit jellemezte, s a mely által beszélő bizonyosságává lett a maz időnek, mikor még örömtől dagadt a helének keble abban a büszke, örömtelt tudatban, hogy hazájok hatalma ellenállhatatlan, s a haza hőselkü fiait erősek, szabadok és egyetértők. Polgárháború és egyenletlenség, pártoskodás és féltékenység a törzsek közt, s végül elvesztése a szabadságnak, mely a görögnek szükségesebb volt a levegőnél és viláosságánál, mindörökre megsemmisítették Hellas vidám nyugalomát, megtörték fiainak bátor lelkeit. Az istenekkel meghasonlott haza szenvedései és izgalmi tükröződnek amaz idők műveiben, s fájdalom fog el bennünket, ha ezeket a műveket megtekintjük. Az idők eme szelleme különösen a Niobe-csoportozaton nyilatkozik, s épen a szenvedély féktelensége, a fájdalom határtalan volta kap meg bennünket e műtremek megtekintésekor, mert bármily nagy is a fájdalom, nemes nagyszerűséggel párosul.

A művész azt a pillanatot jelenítette meg művében, mikor a boszuálló istenek nyilai Niobe gyermekei közül már annyit megölték, hogy a szerencsétlen anya meggyőződött, hogy anéhány élő számára sincs már menekvés. Nem az a remény, hogy megmentheti, hanem csak az anyai ösztön takartatja el vele legifjabb, remegő hozzámuló leányát; mert maga körül látja számos gyermekét, a viruló ifjakat és hajadonokat a rideg halál által elragadva, s képtelen a rettenetes végzetnek útját állani. A mű tárgya a legnagyobb fájdalom, a mit csak elképzelni lehet; mert mi hathat mélyebben az emberi érzésre, mint véghetetlen fájdalom az anyának, a ki szeretett gyermeke halálát kénytelen végig nézni?

Az anyai fájdalomnak ez a legnagyobb foka vezetett oda, hogy összehasonlították a gyermekei haláltusáját végigszenvedő pogány anyát a keresztény Szűz Máriával a kereszt alatt. De semmi se lehet helytelenebb, mint a két asszonynak összehasonlítása.

Niobében nemcsak kifejezését látjuk egy időnek, mely izgalmaktól és kínoktól tépdesve, ez érzelmeit minden akkor keletkezett műre rányomta; de Niobe némiképen képviselője és

megszemélyesítője a pogányság eszméjének. A hogy anya csak szerethet, féktelen lelke minden erejével és hatalmával: úgy szerette Niobe tizennégy gyönyörű gyermekét, büszkeségét és boldogságát, s most halva és haldokolva látja őket maga körül heverni. S tudja azt is nagyon jól, hogy mi hozta rá a borzalmas, kikerülhetetlen végzetet. Vakmerő büszkeségében kérkedett szerencséjével — nagyobbak és felségesebbnek tartotta magát, mint a hatalmas isteneket, kik az emberek sorsát intézik. A büntetés nem maradhatott el. Keményen és kérlelhetetlenül sújtja a szerencsétlen anyát. De Niobe nem inog meg, az emberi fájdalom véghetelensége nem tőri meg büszkeségét; tudja, hogy bűnös vakmerőségében magára vonta az istenek haragját, s így a saját kezevel semmisítette meg boldogságát, — de nem szánja-bánja bűnét. Még most is, mikor látja a nyilakat, melyekkel a rettenetes Artemis gyermekeit leöli, mikor alázatos megadás, s bűnének beismerése még talán elfordíthatná a végzetet, — most is lázadás és az istenek mély gyűlölete van az arczára írva. Épen a büntetés kegyetlen keménysége érzeti Niobéval saját értékét és emberi méltóságát; és szinte azt lehetne mondani, hogy Niobe megveti az isteneket, s mintha kemény makacsságával akarná megmutatni az isteneknek, hogy legkeményebb csapásaikkal se tudják megalázní, hogy nem tartja magát silányabbnak még akkor se, ha valamennyi felségs gyermekét elrabolták.

S most nézzük a fájdalmas anyát a Golgothán! A legborzasztóbb kínzatások közt látja Mária a keresztre feszítve szörnyű haláltusáját vívni őt, a kit nemcsak mint egyetlen fiát túlárado anyai szeretettel szeret, hanem a kiből egyszerűen istent, teremtet, megváltóját imádja. Mindent, a mi az életben kedves volt neki, — büszkeségét, boldogságát elveszik ebben a pillanatban, ebben a rettenetes pillanatban, mely őt, a kit dicsőített vala minden asszony, nemének legboldogtalanabbjává tette. Mindezt érzi Mária, — hétélű kardképen veri által keblét, — s nem inog meg ő sem.

Idáig össze lehet hasonlítani Máriát és Niobét. Mind a kettő az üdvözítő anyai boldogság legmagasabb fokáról zuhant le az anyai fájdalom mélyébe; mind a kettő keserű megalázást szenvedett, ép-n mikor a legfelségesebb volt minden anyák között; mindkettő nagy és nyugodt véghetetlen fájdalomban. De az isten-anya szelíd vonásainak kifejezése elüt a pogány szenvedőtől, mint fény a sötétségtől, az ég a földtől. Mária üdvözülve tekint a fiára, kinek szíve szeretettel és bátorítóan függnek rajta. Vértó anyai szívében ezerszeresen érzi mind az ő keserű kínjait, halja a nyers katonák káromlásait, gúnyját a népek, mely ezelőtt mint szentet tisztelte, mint az új urasultottját dicsőítette, — s nem tudja fia kínjait enyhíteni, a szidalmakat elmémitani. De tudja azt, hogy a mérhetetlen fájdalmat az küldi rája, a ki nagyobb, mint ő, a kinek végzése bölcsek és igazságosak s a menyői kegyelem és apai szeretet kiapadhatatlan forrásból fakadnak. Itt nem a vak boszu süjt, a mely az ember szívét pártütésre és gyűlöltre ingerli, — a kéz, a mely nehéz sebeket vág, szerető kéz. Mária megcsókolja ezt a kezét; alázattal hajol meg a csudálatos, megfoghatatlan határozatok előtt s vigaszt és erőt talál a teljes megadásban amaz akarat előtt, melynek követelése ezentúl élete egyetlen gyönyörűsége leszzen.

Niobe fájdalma tele van keserűséggel, Mária szenvedése ellenben csupa magasztos öröm a megadásban. S így ez a két fájdalom anya megtetésülése a pogányság és a kereszténység eszméjének. Ők a képviselői, a hősnői azon hitnek, melyhez tartoznak. A pogányság eszméje, hogy az ember akkor legnagyobb, ha büszke és hajthatatlan marad, jöjjön bármi, s hogy ennek az érzésnek a fenségét elérni mindenkinek törekednie kell: megvan Niobében; a kereszténység eszméje azonban, hogy tűrés, teljes megnyugvás az isten akaratában és imádsága kipuhíthatatlan szándékainak, saját emberi akaratunkról való teljes lemondással párosítva, a legmagasabb elrendő czél: Máriában fényes és elérhetetlen eszményként jelentkezik.

Ischl, 1887. június 10-én.

MÁRIA VALÉRIA.

EMLEKÜL 1883 AUGUSZTUS 23-ÁRA.

Mária Valéria főhercegnő költeménye.

Szent György, te hős vitéz,
Ki véstől oltalmadba véssz,
Ki jó anyám is gyakran védted,
Hol emberek nem védheték meg.

Te benned bízva, kérék im',
Ne vesd meg esdekléseim,
Vedd drága éltét oltalmadba,
Ki nékem életemet adta.

AZ IFJU RAJNA.

Mária Valéria főhercegnő költeménye.

Te dőre fű, szép habkoronád
Mért lejt szakadatlan a szirteken át?
Mért fut hegyek árnya, sötéte között
Sík róna felé hullám-özönöd?
Álmodva, dalolva fut árja tova,
S nem gondol a hon szép tájaira;
Megállj, ne szaladj,
Siető, szilaj ifju Rajna, maradj!

Erdők sűrűje s zöld rét gyeptűje,
S a parton a lomb harmattal üde,
A menyői bolt sngárteli, kék,
És balzsamos illatu tavaszi lég,
Mind, mind enyelegve imigy csalogat:
«Ne menj idegenbe, ne hagyj honodat!»
Megállj, ne szaladj,
Siető, szilaj ifju Rajna, maradj!

Egy helyről a másra ne oly sebesen,
Más hon t keress tul a hegyeken;
Véres tusa két ott partjaidon,
Emléke nevedre csak átok, iszony!
Harcz nem riad itt, nincsen csatatér,
Hullámaidat nem festi be vér;
Megállj, ne szaladj,
Siető, szilaj ifju Rajna, maradj!

ISCHL ÉS LICHTENEGG.

Az osztrák Alpesek festői szép vidékén, melyeket különösen az úgynevezett Salzkammergutot, a monarkhiában mostanában a legtöbb turista látogatja meg, egymás közelében több világhírű lett furdóhely található: Ansee, Gmunden, Hall, Gastein. Ezek közé tartozik és talán a leghíresebb közöttük Ischl, felső-ausztriai furdóhely a Traun-völgyben, a Salzkammergut középpontján, hol most a fejedelmi esküvő tartatik. Kénes furdói s különösen sósvizei nagyon látogatottak, évenként 5—6000 furdóvendég tartózkodik itt, nem is említve a még nagyobb számú keresztül utazó turistákat.

Ischl kétségkívül régi hely; s valószínű, hogy már a kelták alapították a római kor előtt, a mint azt régi, jelenleg érthetetlen Iscala vagy Ischla neve mutatja. Egyetlen római sírkövet s egy pár római érmet is találtak itt s ebből következtetik, hogy a rómaiak korában is lakott volt, de 1822-ig midőn furdója divatba kezdett jönni, a helység jelentéktelene volt mondható, s némi élénkséget csak a szomszédos sóaknak kölcsönöztek számára, melyek ma már jelentéktelnek, habár még most is évenként 100 munkás foglalkozik Ischlben sófőzéssel, kik ke-rekszámában 600,000 hektoliter kifőzésre érdemes só-

* Stiriában, a vadregényes Mürzsteg mellett, a «todtes Weib» (holt asszony) nevű hosszú keskeny völgy-szorosban egy barlang szájából mintegy 50 méter magasból rohan alá egy vízcsés, több zuhataga törve szét a kőszirteken, míg a Mürzbe jut. A barlanghoz vízpárák által nedvesített merlekek kölcspés vezet, annak alján egy kereszt. Kis távolságban a zuhatagól, a hol a völgy-szoros a legkeskenyebb, ott van egy tábla, Szent György arcképevel. A hely rendkívül alkalmas a léleknek költői hangulathatá ringatására. — 1883-ban, augusztus havában, erre lovagolt a királyné, s midőn át akart haladni loival a padlón, az leszakadt alatta. Ő felsége komoly veszedelemben forgott. Szerencsére favágók dolgoztak a közelben, a kik a királynásznőt megmentették. E szerencsés megmentés emlékére Mária Valéria főhercegnő állíttatta föl az említett táblát Szent György arcképevel, s a gyermeki szeretetet és hálát melegen kifejező azon sorokat vésette rá, melyeket német nyelven írt, s melyeket magyar fordításban mi főnebb bemutattunk.

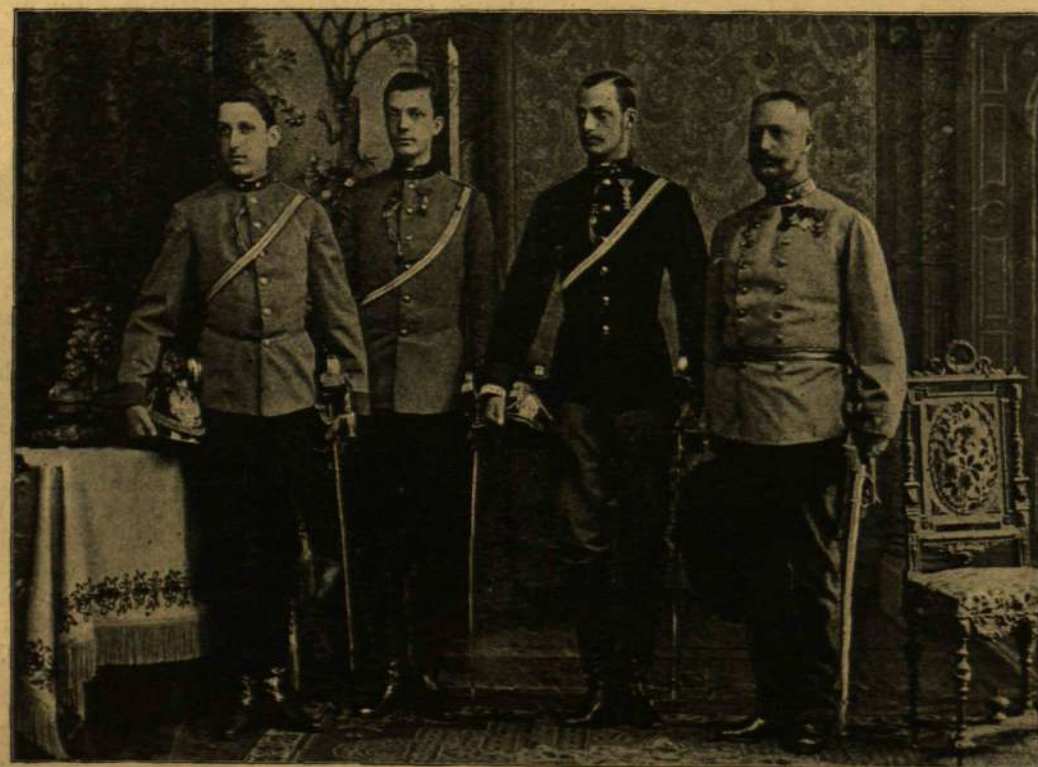
MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ A RENUNCIATIO SZERTARTÁSA ALKALMÁVAL VISELT ÖLTÖZETÉBEN. — Türk Otmar bécsi fényképe után.

oldatot készítenek. A nevezett évtől kezdve azonban Ischl folytonosan gyarapodott s különösen a vasuti összeköttetés létesítése óta egészen nagyvárosi színezetet öltött, habár még ma is alig 10,000 lelket számláló állandó lakossága van.

Fürdőin kívül kétségtelenül kellemes fekvése is elősegítette Ischl gyors emelkedését. A pompás hegyi tavakban gazdag Salzkammergut középpontján fekszik, ott, a hol a St. Wolfgang-tóból kijövő Ischl folyó a Traunba ömlik, közel a híres Schafberghez, mely az osztrák Alpsek egyik legszebb látványosa, s e mellett teljesen védett helyen, könnyen megközelíthető völgyben. Az Ischl-völgy 1 1/4—2 1/2 kilométer szélességben mintegy 11 kilométer hosszúságban nyúlik el, nagyobb részt terraszokkal s más folyó- és jégár-alkotta törmelékéből álló 10—80 méter magas dűcsokkal borítva, melyeken át azonban mindkét oldalon igen szép kilátás nyílik nemcsak a távolabb eső alpesi csúcsokra, de néhány szép völgyre is. A templom mellől 32 csúcsot lehet látni s a wildensteini szép romokat. Maga a város 468 méter magasságban, igen egészséges vidéken fekszik.

A divatosá vált fürdőhelyen természetesen sok gyönyörű nyaraló s előkelő fogadó van, melyekhez járul a szép plébánia-templom, sóház, fürdő-csarnok, győgyterem s más középület. A nyaralók között kiváló a királyi család tulajdonát képező kastély, mely a község éjszaki részén, a 830 méter magas s meredek Jaisen délnyugati alján fekszik, igen szép s művészesen ápolt parkok közepette. A fogadók között, melyekben most a közel 200 főre menő meghívott előkelő vendégek egy része foglalt helyet kíséret-

vel, a legjelentékenyebbek az Erzsébet-szálloda, Baierische-Hof, Victoria, Post és Ausztria, melyek mindegyike nagyvárosi kényelemmel van berendezve s a legtöbb nemcsak igen tekintélyes, hanem egyszerűségi épület is.

KÁROLY SALVATOR FŐHERCEG HÁROM FIÁVAL, LIPÓT, FERENCZ ÉS ALBERT FŐHERCEGEKKEL.

Mert Ischl az utóbbi pár évtized alatt nemcsak látogatott, de divatos fürdőhely is lett. A monarchia területén vannak sokkal látogatottabb fürdőhelyek, minő különösen Karlsbad, de a francia és angol divatos fürdők mintaképe csak Ischl. A fürdő-évad alatt, még ha fejedelmi vendégek nincsenek is, a mi különben igen ritkán történik, olyan Ischl, mintha előkelő szalon volna. Mindentűt pompa, fény és feszesség. Igen természetes, hogy a lakosok is, a bányamunkásokon kívül, csakhamar hozzá szoktak ehhez a nagyúri élethez, az elegáns költekezéshez. A kis város kellemei teljesen hiányzanak s a pompás természet idylli szépségei között mesterkeltésg utótt tanyát. A turisták ezrei, kik a gyönyörű Salzkammergut vidékeinek meglátogatásánál Ischl-t nem is kerülhetik el, önkénytelenül észre veszik ezt a nagy ellentétet, s az természetesen még érdekesebbé és emlékezetesebbé teszi előttük Ischl városát.

Az új fejedelmi pár az esküvő után Ischl közelében, Offensee császári kastélyba utazott. Offensee magas hegyektől környezett szép fensíkon fekszik, szemben az Offen-tóval. A vadász-kastély, mely a fiatal pár első tartózkodási helye lesz, egyszerű kétemeletes épület, mely arra a célra épült, hogy a királyi ő felségének vadászatok alkalmával pár napra lakást nyújtson. Az egésznek berendezése igen egyszerű. Hogy a főhercegnő oda kívánczolt, ez jellemzi legjobban szeretetreméltó igénytelenségét. Innen aztán az új pár a Stájerországban fekvő radmeri kis vadász-kastélyba megy át, hol pár hetet szintén teljes magánosságban töltenek el. Állandó tartózkodó helyükül azonban Lichtenegg várkastély van kiszemelve, szintén Felső-Ausztriában, Wels mellett, csak egy pár órányi távolságban Ischl-től.

Lichtenegg nevét eddig nagyon kevésbé ismerték, bár a királyné és Mária Valéria főhercegnő már egy ízben tartózkodtak itt. Igénytelen kis várkastély ez, minőhöz hasonló itt az Alpsek alján gyakran található. Kétemeletes épület, melynek falait vadászoló és repkény díszítik. Körülötte gesztenyefák vannak, az erkélyszobácskák ablakai előtt sugár fenyők terjesztik üdítő illatukat és a kerten át patak csergedezik, melynek partján malom épült. Nincs a kastélyban egyetlen igazi díszterem sem. Az első emeleti szalon lesz az étkező, vendégfogadó, társalgó és zeneterem együtt. A főhercegnőnek csak három szoba áll rendelkezésére: a zöldes színű írószoba, a rózsaszín tapétás hálószoba és az öltöző. Ferencz Salvator főhercegnek sinest több helyisége, mert Erzsébet királyné számára, ki leányát gyakran akarja meglátogatni, tartanak fenn egy pár szobát. A meglévő helyiségeket különben most mind újból rendezték be, pompásan butorozták, van egy csinos könyvtár-szoba is és így a régi fejedelmi kastély elég kellemes otthona lesz az új párnak, bármily egyszerű is egy hatalmas uralkodó leánya számára.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ MENYEGZŐJE.

Budapest főváros üdvözlő feliratai.

Amn feliratok között, melyeket Ausztriából és Magyarországból küldtek Mária Valéria főhercegnő menyegzője alkalmából, kifejezést adva az örömeinek és szerencsekívánatoknak, bizonyára nem utolsó hely jut a Budapest közönsége részéről átnyújtott feliratoknak, még pedig nemcsak a jelentőségénél fogva, mely Magyarország fővárosát általában megilleti, hanem bizvást mondhatjuk, a feliratok művészi kivitelezésért is.

Két felirat átnyújtását határozta el a főváros. Az egyik ő felségeiknek, a királynak és királynénak, a másik a bájós menyasszonynak és deli völegényének tolmácsolja a főváros polgárságának örömét a tartós boldogságot ígérő frigy megkötése fölött. A feliratok természete és rendeltetése indokolta a kívánságot, hogy az utóbbi inkább könnyed modorban legyen tartva, az előbbi azonban komolyabb alaphangulattal és külső megjelenéssel bírjon.

Igy fogva fel a feladatot, készítették el a művészek a feliratok ékítését. Az ő felségeiknek szánt felirat tervezésével Schickedanz Albert tanár, a másiknak megalkotásával Háy Gyula festőművész bízott meg. Mindkét mű kitűnően sikerült, s ismételjük, nemcsak az alkalom, hanem saját becsük indokolja, hogy azokat behatóbban ismerjessük.

Az ő felségeikhez intézett felirat stilja a gotikának a renaissance-ra való átmenete korából van véve, a mi abban leli indokolását, hogy ez volt a kor, melyben a városi polgárság, mint társadalmi és politikai tényező, először kezdett figyelemreméltóan érvényesülni. A felirat belseje öt műlappal áll.

Az első lapon a magyar királyok legrégibb czimere látható (fehér kettős kereszt piros alapon), melyhez hasonló a Corvinákon is fennmaradt. A czimer keretén, vonatkozással a menyegző egyházi ünnepélyére, a négy evangélista jelvényei vannak feltüntetve (a sas, az angyal, a bika és oroszlán). A második lapot, mely a megszületést s a szöveg első sorait foglalja magában, pompás keret veszi körül, stilszerű, gotikus természetű ékítmény, arany alapon, a szöveg fölötti részen szalag, e fölirással «viribus unitis», külső szélén csinos Amor s e szavak: «Amor, victor mundi.» A szöveg alatt finom aquarell, mely a budai várakat s a lánczidat tünteti föl, mintegy az uralkodóház s a polgárság közötti benső kapcsolatot jelképezvén. A megszületés ékes betűit cserlomb fonja körül.

A harmadik és negyedik lap szintén pompás ékítmény-keretből áll, váltakozva kék, piros és arany alapon, mi a hatást rendkívül emeli. Mindkét utóbbi lap felső szögletében a menyasszony monogramja látható, jelezvén a szöveg ama részét, hol a főváros közönsége engedélyt kér, hogy az ünnep alkalmából teendő alapítványt Mária Valériáról nevezhesse el. Az utóbbi (negyedik) lapon vannak az aláírások. A három középső lap, melyek a szöveget övezik, külső méreteiben egyenlő, külső oldalukon szélesebb, befelé keskenyebb mezőkkel.

Igen sikerült az ötödik lapon levő záró-vignette, mely naturalisztikus kivitelű myrthuskoszorút ábrázol, a koszorú által képezett körben az esküvő évével és napjával.

Az egész stilszerű kivitel, finom ízlés, tipikus ékítmény-elemek jellemzik.

Végül a bőrből sok ízléssel készült

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ A BUDAI VÁRALOTYÁBAN 1888 FARSANGJÁN RENDEZETT HÁZI BÁLJÁN, ROKOKÓ-JELMEZBEN.

Koller Károly tanár fényképe.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ A GÖDÖLLŐI VADASKERTBEN A SZELIDÍTETT ÖZIKÉVEL (1878).

Koller Károly tanár fényképe.

bekötési táblát kell említenünk, melynek felső lapján az ékítményből egy szalagot tartó angyal emelkedik ki. A mátkapár számára Háy Gyula által tervezett felirat bekötési táblája ritka nagyságú elefántcsont-lemezekből áll, melyeket ezüst foglalvány tart össze, míg az egész boríték naturalisztikus virágokkal van telefestve, legfölül pedig, szintén festve, a menyasszony és a völegény monogramjai láthatók.

Belseje szintén öt műlappal áll. A czimlapon van a megszületés a szöveg elejével, régi kodexek mintájára tervezve, felső részén, mintegy a háttérben, ködbe burkolva a budai várpalota, a főhercegnő születési helye látszik, előtte felhők között repülő angyalok, virágokat szórva. Az ezek alatt elterülő oldalrészt liliumok foglalják el. A második lapon, a szöveg között egy parasztyenyegzőt ábrázoló aquarell Ebner Lajos sikerült festménye, melyen különösen a menyasszony, csinos magyar leány, a mellette álló jó kedvű férfi, boros üveggel kezében s a cigány jellemzetes alakok. Ez aquarellen kívül, a felirat összes rajzait és festését Háy Gyula készítette. A harmadik lapon felül díszes bordure vonul végig, a szöveg alatt pedig Budapest látképe az összekötő hidról nézve, tiszta levegőjű aquarellben. A negyedik lap szövege fölött az előbbihez hasonlóan szintén bordure gyönyörködési a szemet, ezúttal magyar motívumokból alkotva, az orsz. iparművészeti muzeumban őrzött eredeti magyar himzés után. E lapon olvashatók az aláírások is (a négy polgármester s a főjegyző). Mindenképpen az előtte valóval japáni felfogással festett virágokkal, arany méhekkel, lepkeekkel stb. van összekötve.

Az utolsó lapról Gödöllő kedves képe mosolyog felénk, a királyi kastélyllyal, melyben a boldog menyasszony gyermekkorától fogva annyi szép napot töltött el, s mely a környékkel együtt annyiszor volt tanuja nemes gondolkodása, szívjósa s nyájas leereszkedése nyilvánulásainak.

A felirat derült hangulat mellett könnyed, naturalisztikus modorban van tartva.

Általában mindkét felirat ép oly méltó kifejezése a fővárosi polgárság érzelmeinek, mint a mily dícséretére válik a tervező és készítő művészeknek, kik elismert tehetségeket ez újabb sikerrel is igazolták.

MUZSIALI.

AZ ISCHLI NÁSZÜNNEP.

Julius 31-ikén fejedelmi pompa közt ment végbe Ischlben Mária Valéria főhercegnő és Salvator Ferencz főherceg násza, az uralkodó-család tagjainak, a kettős birodalom állami méltóságainak jelenlétében. E napot azonban meglátták Magyarországon és Ausztriában is, s az uralkodó család ünnepét a monarchia minden része visszhangozta.

Képzelné lehet, hogy Ischlben már napok óta mily rendkívül eleven élet uralkodott. A nászvendégek száma is oly nagy volt a kísérettel együtt, hogy minden lakást elfoglaltak számukra. De ezeken kívül ezren és ezren kívántak tanui lenni a fejedelmi nászmenetnek, az ünnepélyességeknek. Az egész várost földszitették füzerekkel, galyakkal, virágokkal, szőnyegekkel zászlókkal. A nászmenet útján az utcák, különösen a fürdő-épület díszesen volt ékesítve. Ennek nagy termésben ment végbe az ünnepi reggeli. A templom díszítése pazar és izlées. A főoltártól jobbra nagy vörös selyem szőle állt, előtte imazzsúly a király és a királyné számára. A főoltár előtt piros bársonnyal bevont

imazsamolyt helyeztek el. Erre térdelt a mátkapár. A főoltár mögött elhelyezett tropikus növények virága ráhajlott a főoltárra. A mellékhálókat virágok halmaza árasztá el. Két oldalt hatalmas narancsfa teljes virágzásban, érett gyümölcsökkel, a fa körül a legtrikább palmafajok. A templom előtt sátorozni portáltak emeltek, alatta narancsfákkal és dellszaki növényekkel.

Lakást drága pénzen sem lehetett kapni. A posta és távirda, daczára a megkettőzött személyzetnek, alig képes feladatát teljesíteni.

Nagy előkészületeket tettek már napok előtt a *Dachstein* kivilágítására. A magas csúcsra fadaralmasan vitték föl a tüzelőt, hogy óriás máglyákat rakhasanak. Tíz öles láng látszik meg csak a magasból.

A gyógyterem ebédőjében a királyi asztal szokatlan látványt nyújtott. A 63 terítékhez az egész asztali készlet nehéz aranyból való. Ugyanaz a készlet ez, melyet annak idején a kremsieri császártalálkozás alkalmával használtak. Az asztal közepén három nagy virágokréta s ezenkívül még nyolc kisebb bokréta, csupa élő s nagy részt alpesi virágokból.

Július 30-án csaknem az összes fejedelmi vendégek megérkeztek Ischlb. Délután 3 órakor érkezett *Stefánia* főhercegnő, a trónörökös özvegye, kis leányával, *Erzsébet* főhercegnővel és *Károly Lajos* főherceggel, egész családjával. A király az indházban várakozott legközelebbi rokoni megérkezésére. Nagy és dist ngvált közönség volt tanúja a növényekkel és galnyakkal gazdagon ékesített pályaudvarban, a családtagok meleg fogadásának. A király ismételt megölelte és megcsókolt a fivért, *Károly Lajos* főherceget és kezét nyújtott sógorjónének, *Mária Terézia* főhercegnőnek, *Ferencz Ferdinánd*, *Ottó* és *Ferdinánd* főhercegeknek és *Mária Jozefa*, *Margit Zsófia* és *Mária Annunziata* főhercegnőknek. A király mintegy keresve hátra nézett és a kocsit valamivel később elhagyó *Stefánia* főhercegnőhöz sietett, hogy őt üdvözölje. A főhercegnő kezét akart csókolni ő felségének, a király azonban kétszer megölelte és megcsókolta a főhercegnőt, azután lehajolt unokájához, *Erzsébet* főhercegnőhöz, kit ismételt megcsókolt és azután fölemelte, hogy a kis főhercegnő csókját fogadhassa.

Két óra múlva Münchenből jöttek meg a bajor hercegek és *Gizella* főhercegnő gyermekeivel, kiket a király nagy melegséggel fogadott.

Ez a díszelőadás volt a színházban, miáltal a várost kivilágították, s a közeli hegyek csúcsain is ki- színházban, melyen a fejedelmi vendégek nem jelentek meg, előadták *Bauernfeld* „*Der Landfriede*” című darabját, a fészereben *Kristel Frigyes*szel. Az előadást *Schlesinger* Zsigmond alkalmi prólogja nyitotta meg.

Mária Valéria főhercegnő jul. 29-ikén búcsuzott el udvartartása személyzetétől, s gazdagon megjutalmazta a családokat. Azután kevéssel búcsút vett két legutóbbi nevelőnőjétől, *Sturm* és *Oppenrieder* kasszonyoktól is, a kik a búcsu után zokogva távoztak a királykasszony lakosztályából. *Widerhofer* udvari orvos pompás ajándékot kapott emlékül.

A lakodalmi ünnepélynek Ischlb. gyönyörű idő kedvezett. Már korai reggeli órákban hullámzott az ünnepiesen öltözött közönség a gyönyörűen feldíszített utcákon.

Fölvonultak a sóbánya munkáisi, oszlopsorban haladtak az iskolás fiúk ischli népviseletben.

Katonaság nem volt kirendelve. A tüzöltök, a sóbánya munkások és a veteránok reggeli fél 8 órakor már megalkották a sorfalat. A házak mentén ember ember hátán tolongott. Az emelvény díszes, előkelő közönség szállta meg. A házakon számos verses fölrás volt olvasható.

A templomban a közönség, melyet csak belépti jegy előmutatá a mellett becsüjtöttek be, korán kezdett gyülekezni, hogy lehetőleg jó helyre tehessen szert. A padokat nagyszűrés hölygek foglalták el elegáns utcazi öltözékben, kalapban. A templomban Ischli-videki népviseletben 50 pár állott sorban.

Tízéféle órakor meg az alakodó család főhercegei és főhercegnői közül többen érkeztek a vasúton, s onnan egycsenes a teuplomba hajtottak. A fejedelmi nászvendégek közt volt *József* főherceggel és családjával. A meghívottak közt: gr. *Szapáry* Gyula magyar miniszterelnök, *Schlauch* Lőrincz nagyváradi püspök stb.

A császári villában reggeli 8 órakor Mayer udvari lelkész csendes misét tartott, s a jegyes pár meggyónt és áldozott.

Tíz óra előtt husz percczel indult meg a nászmenet a császári villából. Tíz zart kocsis, fehér loaktól vonva, lassan haladt a nagy tömeg sűrű sorai közt. Az első kocsiban *Lipót* bajor herceggel és *Gizella* főhercegnő gyermekek, a nyoszolyó lányok és vőfélyek voltak. A hatodik kocsiban: kocsiban a király ő felsége ált a vőlegényekkel: *Ferencz* *Salvator* főherceggel; az erre következő szintén kétüléses

kocsiban pedig ő felsége a menyasszony-nal, *Mária Valéria* főhercegnővel.

A templomhoz érve, a nászmenet sorakozott. Az orgona megszólalt. Elöl ment a vőlegény, *Ferencz Salvator* főherceggel, délczeg dragonyos kapitányi egyenruhájában, vezettve nővérétől *Karolina* *Mária* főhercegnőtől. Ezután következtek a nyoszolyó-leányok: *Erzsébet* főhercegnő, a boldogult trónörökös kis leányjait rózszaszini ruhában kibontott hajjal; *Gizella* hercegnő két leánya; a tizenhat éves *Erzsébet* bajor hercegnő vilgosiéki ruhában, és a tizenöt éves *Augusta* bajor hercegnő, ezután a vőlegény nővére, a tizenkét éves *Mária Immaculata* *Rajneria* főhercegnő, és a királyné ő felsége unokahuga, *Amália* bajor hercegnő rózszaszini ruhában. Utánok ment a menyasszony, *Mária Valéria* főhercegnő drága fehér menyasszonyi ruhában, hosszú uszályllyal, hosszú fátollal és élő mirtusdiszszel; *Albert Salvator* főherceggel, a vőlegény öccsével, a ki dragonyos hadnagyai egyenruhájába volt öltözve, vezette a menyasszonyt; őket követték mint vőfélyek a menyasszony unokafiverei: *Ferencz Ferdinánd* estei osztrák főherceggel, *Ferdinánd* főherceggel és a menyasszony tíz éves unokáöccsével, *György* bajor herceggel.

Ezután jöttek a menyasszony szülei: ő felsége a király, ulánus-ezrednek ezredesi egyenruhájában és ő felsége a királyné, ki *Rudolf* trónörökös elhunytá óta most vetette le először a gyászruhát s szürke selyemruhába volt öltözve, szürke tollakkal, kapotkalappal, mely utóbbinak széle brillant csillagokkal volt szegélyezve.

Őket követték a vőlegény szülei *Károly Salvator* főherceggel altábornagy, *Mária Immaculata* főhercegnővel. A kíséretbeli hölgyek és urak zárták be a menetet.

Ő felségük, valamint a vőlegény szülei az evangélium oldalán készített helyekre mentek, a mátkapár a főoltár elé helyezték térdeplő elé állott, míg a vőfélyek és nyoszolyó leányok a mátkapár mögött félkörben foglaltak helyet.

Klotild főherceggasszony sárga toleiteté, leánya *Mária Dorothea* főhercegnő pedig kékszínű ruhába volt öltözve. *Stefánia* főhercegnő vilgós heliotrop öltönyt viselt, csipkével fedve, a bébécapote brillantokkal volt megrakva. *Pompás* volt *Mária Terézia* főherceggasszony toleiteté, fehér brokát, sárga csikokkal és magas capot-tal. A főhercegek valamennyien egyenruhában jelentek meg, a magasabb rangúak ezredesi egyenruhában. *Gizella* főherceggasszony szürke brokáttoleiteté viselt, *László* főherceggel fekete szalonnáztoleiteté és a kis *Konrad* bajor herceg fehér matrözruhát.

A templom, melyben most több mint 1100 személy volt összegyűlvé, szin- és élelletes ragyogó képet nyújtott. A fényes egyenruhák és a hölgyek gazdag toleitetéi összevegyültek az egyszerű frakkal és a papok talárjával s mindez szemképráztató szinben emelkedett ki a gazdag növénydísz keretéből.

A templomban sorba állított fiatal leányok virágot szórtak a menet elé.

Az esketési szertartást dr. *Doppelbauer* linzi püspök vezette.

A menyasszonyt, a vőfélyek mellett állottak, míg a vőlegénytől jobbra a nyoszolyó leányok foglaltak állást. Minthogy a császári ház valamely tagjának házassági egybekelése csak az uralkodó hozzájárultával és beleegyezésével történhetik: esketési tanuk vagy nászanyagok nem szokásosak és így ez alkalommal is hiányoztak.

A püspök olvasta beszédét, mely a házasság szentségéről és fontosságáról szolt s azután a jegyes párhoz a szokásos kérdéseket intézte, melyekre a menyasszony és vőlegény hangos igennel válaszolt, miközben a menyasszony mélyen meghajtotta magát szülei felé. A mint az esketés be volt fejezve, *Mária Valéria* főhercegnő kezét csókolt szüleinek, a kik megcsókolták leányukat.

A király és a királyné zokogtak. A vőlegény szülei megölelték és megcsókolták menyüket és fiukat. A király és királyné hasonlóképpen átölelték és megcsókolták vejúket, *Ferencz Salvator* főherceggel. A násznap orgonaszó mellett hagyta el a templomot.

A menetben most legelől mentek ő felségeik, őket követte az új pár, azután a vőlegény szülei. A legmagasabb és magas vendégek lépésben a Kursalonhoz kocsiztak, miközben a közönség közt levő számos magyar élénk éljenekkel üdvözölte.

A többi főhercegek és meghívott vendégek a templomtól hosszú kocsisorban az „*Erzsébet*” szállodához hajtottak, a hol három étteremben 106 személy számára marsal-dejeuner-re volt terítve. Az asztalfölknel az illető legmagasabb udvari méltóságok foglaltak helyet.

Az uralkodóház tagjai a gyógyteremben gyűltek össze a menyegzői lakomára. Az asztal hosszában közepén állt az új pár, a kiktől jobbra ő felsége a király, balra ő felsége a királyné foglaltak helyet. A királyné mellett *Salvator* *Károly* főherceggel állt, a király mellett *Mária Immaculata* főhercegnő. Az új párral szemben *Stefánia* főhercegnő, a trónörökös özvegye, és *Károly Lajos* főherceggel álltak.

A szigorú családias jellegű lakoma második fogásánál felkelt a király s *Ferencz Salvator* főherceggel

anyjával koezintva a következő felkőszöntőt mondá: „*En az új házasság boldogságára és szerencsésére írtém poharamat.*” Azután leányával és vejevel koezintot poharat a király és a többi főherceggel és főhercegnő felé emelvé poharát.

Az asztalon igen nagy számban lévő bonbonierek valóságos remekai az udvari czukrászatnak, az ifjú pár arczépeivel voltak díszítve. 12 óra után asztalt bontottak. Ugyanez időjárat vége volt az „*Erzsébet*” fogadóban tartott marsal-ebednek is.

A lakoma után előkészületeket tettek a fejedelmi vendégek elutazására. A külön vonatok készen álltak.

A legelőkelőbb érdeklődést a fiatal pár elutazása keltette, kik d. u. 2 órakor fájdalommal vegyült búcsuzás után váltak meg szüleiktől. Az új pár legkellemesebb meglepetésére értük a villába egy új fogat hajtott; a király ajándéka. A egész kocsis nagy virágkosárhoz hasonlított, s virágokkal volt szegélyezve, a lámpáit virágkoronák borították, a lovak havasi gyopárból készült koszorúkkal voltak felbokrétáztatva. *Mária Valéria* főhercegnő, ki egyszerűi kékfőhérettyes ruhában és piros díszítési kerti szemekkalapban jelent meg, a kocsiban férje jobbán foglalt helyet; az örömrivalgó közönség felé könnyűlő nedves szemekkel fojton köszönetet intve, kocsizott az ifjú pár minden kíséret nélkül az ebeseni uton *Offense* felé, a közönség zajos éljenzése mellett.

Annak okáról, hogy mért ment az ifjú házaspár e kocsin *Offense*-ba, holott előbb ugy volt elhatározva, hogy *Ischlből* vasuton mennek *Steinhogelbe* és csak onnan tovább fognak kocsizni, a következők beszélik: *Valéria* főhercegnő eddigi kocsisa, *Wawerka*, gróf *Paar* főhadsegéd által a királytól azt a kegyet kérte ki magának, hogy a főhercegnőt ő vhesse *Offense*-ba. Az öreg szolga e kérését teljesíték és az eredeti rendelkezéseket megváltoztatták.

A császári villában az új pár elutazása után még két óra hosszat együtt maradtak *Stefánia* főhercegnő leánykájával, *Erzsébet* főhercegnővel és *Lipót* bajor herceg egész családjával, kik egy ideig még ott fognak maradni.

A király ő felsége rendeletére délután az összes udvari hivatalnokok a „*Post*” szállodában ünnepélyesen megvendégeltettek.

Európa összes udvaraitól szívélyes üdvözlések érkeztek. Az egyszerű, minden pompa mellőzésével rendezett menyegzői ünnepély, a melyre azonban mindazonáltal rendkívül nagy apparátust kellett megvásárolni, minden legkisebb hiba vagy zavar nélkül folyt le. A nagy tolongásban sehoh az egész napon egyetlen baleset sem fordult elő. A templomba menet alkalmával a menyasszonyi bokréta visszamaradt ugyan, de még idejekorán elhozhatk.

Az ifjú pár jeggyűrtűjében a kelten kívül még a következő mondás van bevésvé: „*Istenben, Istennek, Istenért.*”

Az eskető pap áldása után a fiatal pár mély meghajlással közeledett az uralkodó-pár felé. A jelenlevők most megható családi jelenet tanui voltak. *Mária Valéria* főhercegnő sírva borult a királyné karjába, ki könnyűlő ázott arcával csókoltá őlele magához leányát. Ezután a király csókoltá meg a menyasszonyt s többször megölelte vejét; ő felsége szemében is könnyek látszottak; igen meg volt indulva. Harangzúgás és orgonaszó között vonult ki a nászmenet a templomból. Az egész egyházi szertartás harminczöt percig tartott. A roppant közönség lelkes „*hoch*” kiáltásokkal üdvözölte a távozókat.

Az ünnepélyek Budapesten.

A menyegző napján a főváros középületeit fellobogózták. A templomokban háládó isteni tiszteletet tartottak.

A hivatalos isteni tisztelet a budavári helyőrségi templomban volt, a hol megjelentek a Budapesten levő miniszterek, a konzulok, a törvényhatóság képviselői, a tábornoki kar. A *Bogisich* *Mihály* által mondott mise alatt az egyházi énekkar válogatott énekeket adott elő. A *belvárosi plébánia* templomban az isteni tiszteletet *Krotky* *József* esztergomi apátnok vezette. A templomi énekkar *Kády* *Gyula* vezetésével énekelt. A *református templomban* *Szász* *Károly* püspök mondott emelkedett szellemű beszédet, a *Deák-téri evang. templomban* pedig *Horváth* *Sándor* lelkész. A *dohány-utcazi* izraelita templomban *Kohn* főrabbi tartotta az imát.

Délután a főváros több terén katonazene volt. A polgári lövészegyesület díszelőddal ünnepelte meg a napot. A fővárosi tanács az adóvégrehajtasokat, vagyis mind a foglalkozókat, mind az árveréseket fel függesztette e napra.

Színházi díszelőadásokat a nemzeti színházban és operaszínházban nem rendezhettek, mert a két színház most zárva van.

A népszínház rendezte előadásait a jul. 31-iki díszelőadással kezdte meg, melyre *Bertha* *Sándor* *Párisban* lakó hazánkba zenei nyitányt szerzett. *Rákosi* *Jenő* „*Szép Ilonka*” című játékát vették elő, melyet a szerző *Vörösmarty* hasonló költeménye után

Rudolf trónörökös menyegzőjére irt. *Bertha* zene-kar nyitányát a népszínház megerősített zenekara elég jól betanulta, hatásos adta elő s a nagy közönség megtapsolta. Az egyfelvonásos alkalmi darabban *Kassai*, *Szirmai*, *Szabó* és *Csongori* *Marika* vettek részt. Ezután a „*Tündérlak Magyarhonban*” című népszínház került színpadra, mely derült hangulatban tartotta a közönséget. *Vidor* *Pál* józsin játszotta *Gyuri* huszár szerepét s dalával is nagy hatást ért el; *Réthy* *Laura*, kinek szerződése után ez volt első fellépte, az est sikerében osztozott *Vidorról*. A *vdrosítási színházban* is volt díszelőadás, melyen *Tompa* *Kálmán* szavalt alkalmi költeményt. A *budai színházban* július 30-ikán díszelőadás volt, mely alkalommal *Váradit Antalnak* „*A királyleány tündéregyese*” című egy felvonásos drámái költeménye kerü t színpadra.

A költeményben a tündér (*Lázár Margit*) elmondja, hogy sok gyász és hányattatás után mint érte a nemzetet a koronázás, majd pedig a főhercegnő születésének öröme. Hazafias szellemben nevelkedve, a királyleány megkönyezi a magyar nemzet borús napjainak emlékét, a mikor nevelője elbeszélése felidézte előtte. Ez a második kép. Majd az ifjú főhercegnőben felébred a szerelem és oltárhoz lép szíve választottjával. A szin feltűnteti az egymásnak hűségét esküdő párt. A főpap áldása egyestíti a királykasszonyt vőlegényével s a hű magyar nép és az ország minden nemzetisége virággal, koszorúkkal, jó kívánsággal, hódolattal járul a felségek elé. A költői részletekben bővelkedő alkalmi darabot, s a szöveget kiegészítő csoportozatokat a közönség sokszor megtapsolta.

Hungária végszavaiból adjuk a következőket:

Királyleány, a messze szép vidék
Hőfőte tündér ormai alatt,
Te hozád száll én nemzetem szava,
Feléd reptül mi jó kívánatunk.
Ma volt az ünnepe... elhangzott az eskü...
Boldog menyasszony, ifjú mátkapár,
Isten megáldja nektek odafele
A trón magaslátán a sziv malasztját,
A nagy kegyet, mely a pír kunyhájában
Van otthon inkább, mint a koronák közt —
Hogy annak neje légy, a kit szeretsz,
Gondjod azokra boldogságod napján,
Kiknek szívében nem te otthonod.
Emlékezzél meg, boldog ifjú asszony,
Hogy ez a szép magyar föld a hazád,
Hogy bölcsöd és Dunánknak partján ringott,
S kis ajkaid előbb honi szót tanult.
Térj vissza hozzánk! Buda ornain
Allandó legyen a magyar király
S magyar királyleányunk lobogója,
Az a piros-fehér-zöld lobogó
Es legyen a magyar nép a király
Családjá s legyen a magyar király
— Mint eddig is — népemnek édes atyja,
A ki megérti népe szótát,
Mint senki más nem érti meg, csak ő!
Itt rengjen mindenki királyi bölcső,
Es itt pihenjen a fejedelmi sziv
A magyar nép dobogó kebelén!
Legjobb helyen van ott e nagy világon.
Legjobb helyen vagy ott királyleány!
Szeretni, lelkesülni a magyar nép
Egész szívével, lelkével szokott.
Magyar király leánya! ifjú asszony,
Mienk maradj a messze kék ködökben...
Mert a magyar nép szíve a tiéd!

Az előadást *Szigligeti* „*A pünkösdi királyné*” színműve egészítette ki.

A vidék minden részéről táviratok tudatják, hogy július 31-két megölték. Az isteni tiszteletek a hatóságok testületileg voltak jelen. A nagyobb városokban katonai zenekarok játszottak az utcákon s több helyen kivilágítást is rendeztek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gróf *Széchenyi István* leveleiből a második kötet is elhagyta a sajtót. A tud. akadémia tudvalegyleg kiadja gr. *Széchenyi* összes hátrahagyott iratait. Nagyrédek naplói *Zachy* *Antal* rendezte sajtó alá, levelezéseit pedig *Majláth* *Béla*, ki most a második kötettel készült el. Az első kötet a múlt évben jelent meg s 1835-ig terjedtek benne a levelezések. Az új kötet, melyet az Athenaeum társaság adott ki, az 1835—1839. éveket öleli fel s ez évből ötszáz levelet nyújt, különböző nyelven — németül, angolul, francziánul és magyarul — s ama kor legkülönbözőbb kül- és belföldi szereplőibez intézvék. *Széchenyi*, az ember és az államférfi, valamint az egész korszak ismeretéhez rendkívül fontos anyag van e kötetben.

Széchenyi egész szellemét, rendkívüli tevékenységét, fáradságtalanságát megismerjük levelezéseiből, melyek nagyobb része köztügyekre vonatkozik. A mit tervez, a mit végre akar hajtani, levelekben is megbeszéli, levelekben csinál mellette propagandát. *Buzáti*, *izgat*, *tájékoztatót* kér, *utastásokat* ad. A nemzeti kaszinó, a nemzeti színház, a Dunaszabályo-

zás, a lánchíd stb. ügyében egymásután írja a leveleket, magyarul, németül, angolul, francziánul, a hogyan megértik. E levelekből ismerjük csak meg valóságát, mennyi akadályllyal kellett *Széchenyinek* megküzdnie, mennyi lelki erőre, csüggedhetetlenségre és munkára volt szüksége, hogy hatni és alkotni tudjon. Épen e második kötet *Széchenyi* legnagyobb munkásságának idejéből adja közre a leveleket, melyeket *Majláth* *tájékoztató* jegyzetekkel kísér, később pedig, ha az összes levelezés megjelent, azok tárgyi mutatóját is elkészíti. A kötet 724 oldalig foglal el, s ára 5 frt.

A *Budapesti Szemle* augusztusi kötetének gazdag tartalmát nagyobb tanulmány első része nyitja meg: „*A római birodalom provinciái*”, *Király* *Pál*-tól, ki *Mommsen* után indulva, a világtörténelem egyik nagy korszakát, a rómaiak hódításait írja le tanulságosan és élvezetesen. Utána következik „*A csillagászat történelmi jellemvonásai*”, *Houzeau* beces franczia műveket ismertetések, melyet a természettudományi társulat tavaly adott ki, *Czögler* *Alajos* tanár fordításában. *Paer* *Imre* terjedelmes bölcsészeti tanulmánya. „*Az ethikai determinizmus elmélete*” e füzetben végződik be. *Mandello* *Gyula* pedig „*Az ipari kartellekről*” ír, a nemzetgazdasági szerződések újabb formáját ismertetvén meg. A dolgozatnak még folytatásának következik. *Moldován* *Gergely* befejezi „*A reformatio hatása a román népre Erdélyben*” című fejtegetését, melyben történelmi adatokkal bizonyítja, hogy az erdélyi oláhok egykori és mai elnyomatásának emlegetése, mily üres és igazságtalan vád. A magyar jobbágy-rendszer mellett az erdélyi románuság gyarapodni tudott, nem úgy, mint *Moldovánban* s *Románia* bojárjai előtt Erdély jobbágysai gyujtották meg a közművelődés tüzét. A füzet szépirodalmi része három közlésből áll, *Pálffy* *Albert* legújabb korjelmező regényének: „*A régi Magyarország utolsó éveiben*” ótódik részét kapjuk. *Kozma* *Andor* „*A philister*” címével humoros életképi verset nyújt. *Csenyéri* *János* „*Utban*” című rövid költeménye, a haladó anya ágyához siető fia fájdalmát festi. Egy névtelen cikik a tavaly elhunyt *Scherer* *Edmund* jeles franczia író publicista emleket eleveníti föl. *Mudrony* *Pál* számadatokkal ellátott praktikus cikiket közöl a „*Burgonya-keményítő gyárak fellélitására hazánkban*”. A könyvbírálatok közt *Bartók* „*Erdőzúgás*” költeményéről, *Kanyaró* *Ferencz*nek „*Zrinyi* ismeretlen munkája” s *Acsay* *Ferencz*nek „*A prózai műfajok elmélete*” című művétől olvashatók ismertetések. A *Budapesti Szemle* előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Az erdélyi magyar közművelődési egyesület nagygyűlése alkalmából az egyesület évkönyve is meg fog jelenni, melyben több cikket és költeményen kívül közölve lesz a tisztikar és tiszteletbeli tagok névsora. A kötet előfizetési ára 60 kr, bolti ára 1 frt lesz. Megrendelhető *Radnóti* *Dezso* szerkesztőnél *Kolozsvárt*.

Kalotaszeg cíművel vegyes tartalmú heti lap indul meg, melynek szerkesztésé a bánffy-hunyadi intelligencia zia értekezlete *Böloni* *László* ügyvédre bízta.

Gyula a hódmezővásárhelyi artézi kutat csoportozattal és juhászattal *Hódmező-Vásárhelyről*. *Cserna* *Károly* pedig a szentesi piacfért s a hazafias és görög-keleti templomot rajzolta le. A reformai művészet örvendetes haladását bizonyítja e füzet is. Ára 30 kr.

Csárdás de fete című zeneművet irt *Bertha* *Sándor*, *Párisban* élő zenész hazánkba, ki a magyar műzenét oly kitartón művelte; egy kisebb magyar dalművét pár év előtt *Párisban* is bemutaták, s ki a magyar zene ismertetésére több jó közleményt irt franczia lapokba. Új zeneművét *Mária Valéria* főhercegnő menyegzőjére szerze, a főhercegnőnek ajánlotta, ki azt el is fogadta. *Budapesten* a népszínház a jul. 31-iki díszelőadás nyitányával mutatta be.

Bertha e zeneművében a magyar tánczenét komoly és nagyobb stílusban dolgozta föl. Az első rész a „*lassu*” indulószéri, mely szem előtt tartja, hogy nászünnepekre készült. Van benne egy rész, mikor ünnepi harang is megszólal. A „*czifra*” egészen fuga-irályban van dolgozva, s bizonyítja, hogy zenénk a legelvontabb feldolgozást is eltírta, a nélkül, hogy jellegét elvesztené. A fugato aztán frissbe megy, melyben kellemesen szóial meg néhány népdal motívuma. Erőteljesen hangszerelt mű, melyet a népszínház zenekara lelkiismeretesen betanult, de figyelmesebben zenekara volna szükség, hogy a munka érdemeit és komoly szépségeit feltüntesse. A közönség figyelmesen hallgatta, és zajosan megtapsolta. A műből *Bertha* zongora-kivonatát is csinált, négykézre. *Berthának* ez már harmadik csárdása, melyet énekkarra irt.

„*Segítség-album*” címmel jelent meg — az 1887-dik évben kiadott nagy „*Segítség*”-album szerkesztésében *Duna-Földvár*ot, a némedi-i tűzkárosultak javára. A 32 oldalos füzetben nincsenek képek, hanem számos többé-kevésbé ismert nevet találhatni reflexiók, költemények, aforizmak s egyéb alkalmi közlemények alatt. A névsorban kizárólag a megye szülőitei vannak képviselve. Az „*Album*” tartalmából kiválék báró *Eötvös* *József*nek egy még eddig kiadatlan „*gondolata*”, melyet *Csapó* *Vilmos* kir. kamarás tesz közzé. A nagyemlékü *államférfi* gondolata így hangzik: „*A hajót, mely zátonyon ülve nem maradhat véz nélkül, a dagály hullámai is szétförik: így jár az állam vagy kormány, mely stagnációra kényszeríti magát!*” Ára a műnek 1 frt.

Az erdélyi magyar közművelődési egyesület nagygyűlése alkalmából az egyesület évkönyve is meg fog jelenni, melyben több cikket és költeményen kívül közölve lesz a tisztikar és tiszteletbeli tagok névsora. A kötet előfizetési ára 60 kr, bolti ára 1 frt lesz. Megrendelhető *Radnóti* *Dezso* szerkesztőnél *Kolozsvárt*.

Kalotaszeg cíművel vegyes tartalmú heti lap indul meg, melynek szerkesztésé a bánffy-hunyadi intelligencia zia értekezlete *Böloni* *László* ügyvédre bízta.

KÖZINTÉZETEK ES EGYLETEK

A Magyarországi Kárpát

nyelvismerete s irodalmi tudása mellett mint tanár is európai színvonalon áll s öntudatos erélye már Fiumében is a legjobb sikerrel érvényesült.

Iskolai értesítők. Az országos mintarajziskolának és rajztanárképző intézetnek értesítőjében Keleti Gusztáv igazgató részletesen megismerteti az intézet célját, szervezetét, tantervét, valamint a rajztanár vizsgálati szabályzatokat. Az 1889-90-iki iskolai évben az intézetben 89 növendék volt, köztük 14 nő. Rajztanári vizsgálatot 22 növendék tett, s képesítést nyert 13. Az intézet növendékei szintén részesülnek az egyéves önkéntesi katonai szolgálat kedvezményeiben, ha négy közép- vagy polgári iskolai osztályt sikerrel végeztek. — A kolozsvári technológiai iparmúzeum, az államilag segélyezett építő, fa és vasipari tanulmányhelyek s a központi felsőbb szakipar-rajziskola működéséről a múlt iskolai évben, dr. Ferenczi Zoltán igazgató terjedelmes értesítőt adott ki, mely a három intézetről kimerítőn tájékoztat, s kívánatos, hogy minél több szülő tudomást vegyen az erdélyi részekben a nagyfontosságú intézetekről.

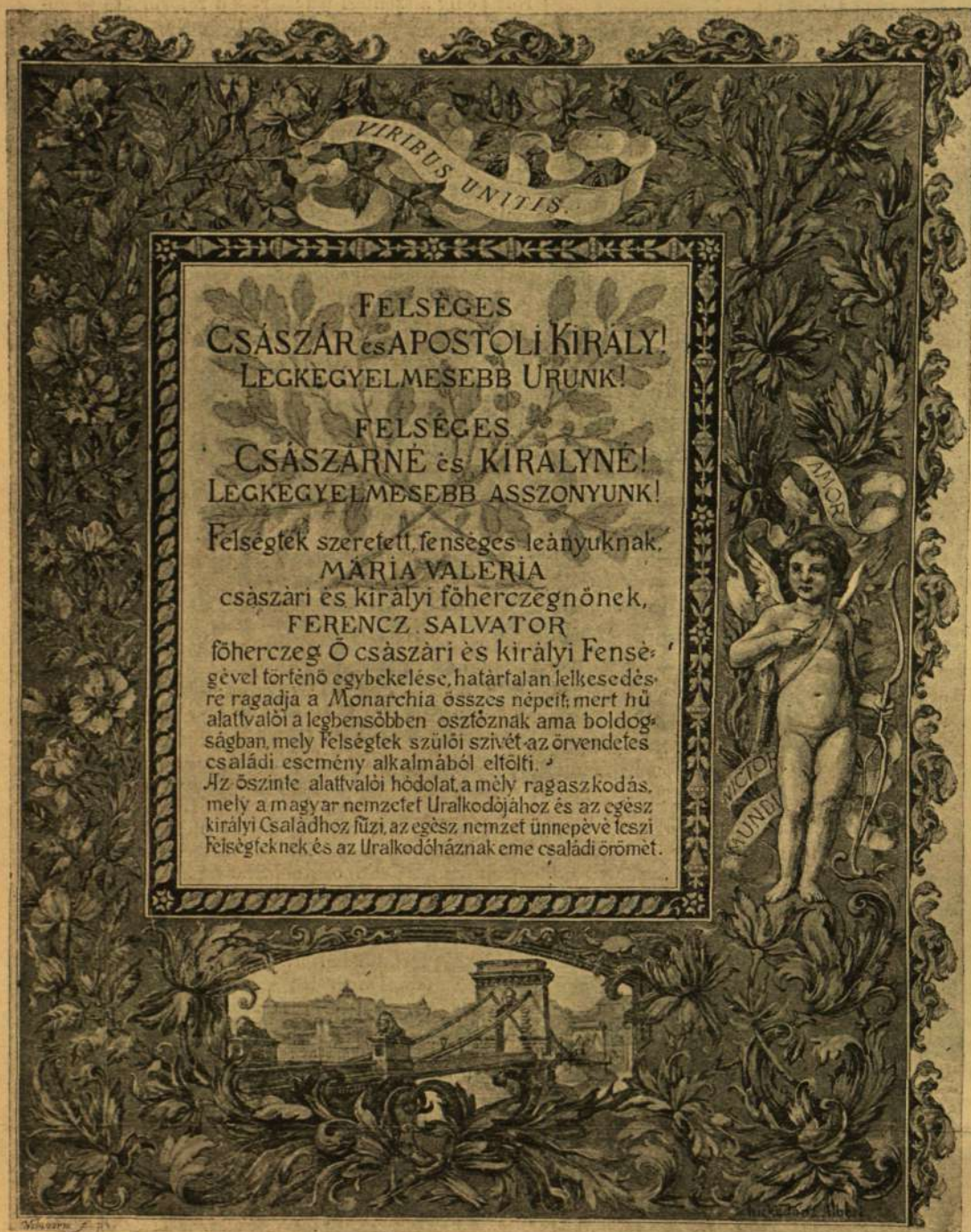
MI UJSÁG ?

A királyné utazása. A királyné nagy utra indul aug. második felében. Először Hollandiába megy s

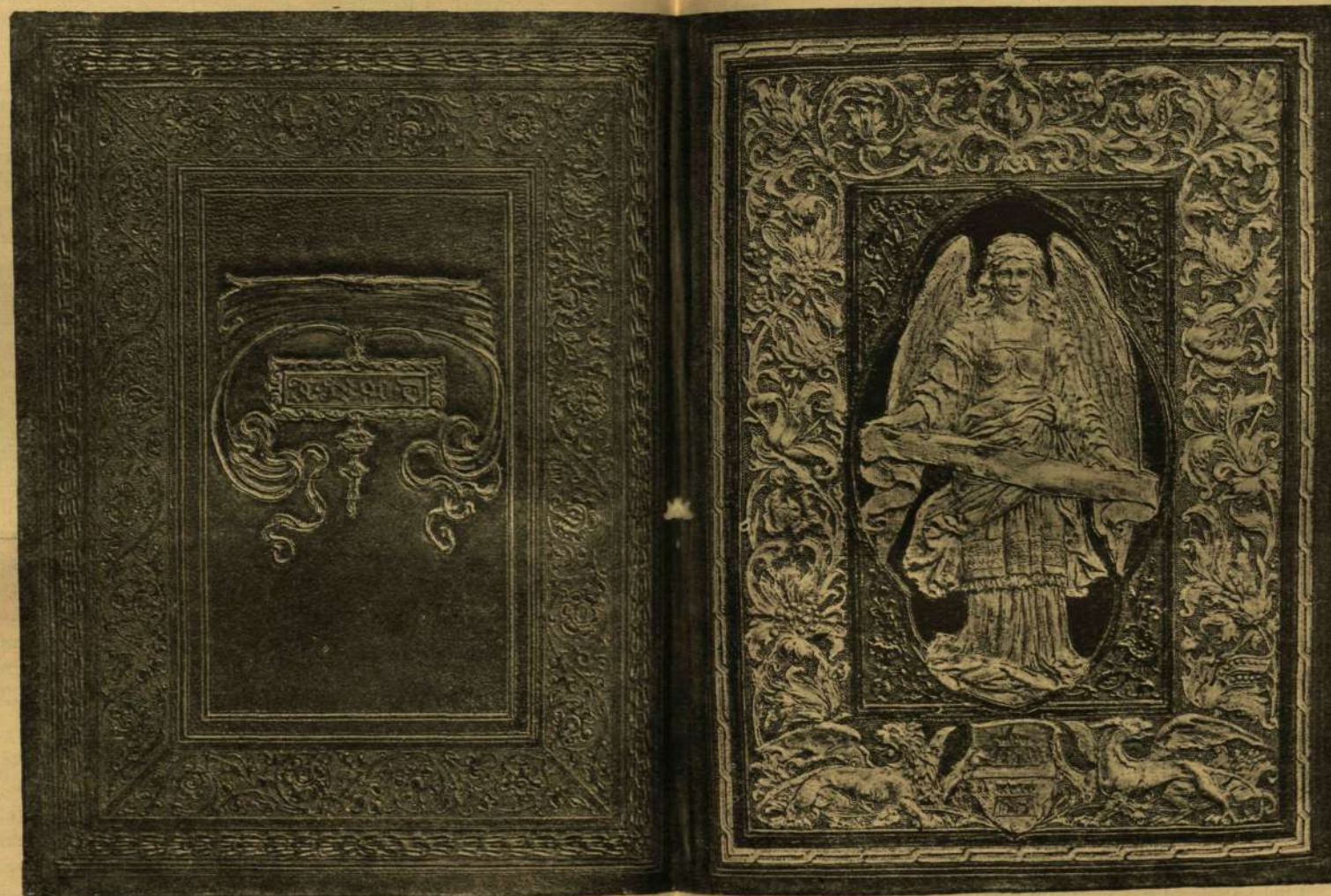
cszájával együtt Alesuthnak csaknem összes lakosága részt vett.

Hatalmas bográcsokban főtt a gulyás kint a szabadban, egy csapra vert boros hordó pedig az áldomás-italt ontotta. A fiatalok vígan járt a csárdát, a cigány zene vidám hangjai mellett. József főherceg magyar polgári ruhában, József Agost és László főhercegekkel együtt egész estig folyton a nép között volt és a legszívesebben leereszkedéssel a nép közül majd az egyiket, majd a másikat szólította meg. Hét óra tájban Klotild főhercegnő és gr. Sztray Irma grófnővel szintén megemlékeztek a népi ünnepélyt. Este 9 órakor az alesi tüzoltóság fáklyás zenét rendezett József Agost főherceg tiszteletére, a melyen Libics Adolf helyettes tüzoltó főparancsnok s jószágigazgató hatóságok beszédet adtak kifejezést a tüzoltóság és az egész nép hódolatteljes üdvözlésének a kitünően sikerült érettségi vizsgálat alkalmából. A lelkes beszédre a jelenlevő nagy sokaság zajos éljenzésbe tört ki. József Agost főherceg válaszában a legjobb indulatáról biztosította úgy a tüzoltóságot, mint a népet, a mely az ifjú herceg folytonos zajos eltetése közben oszlott szét.

Az aradi kiállítás megnyitása aug. 2-ikára volt kitűzve. A megnyitásra Baross Gábor kereskedelmi

A KIRÁLYI PÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT KEZDŐ LAPJA. — Schickedanz Alberttől.

A KIRÁLYI PÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT TÁBLÁJA. — Schickedanz Albert rajzaival.

A FŐHERCEGI MÁTKAPÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT KEZDŐ LAPJA. — Hány Gyulától.

A KIRÁLYI PÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT KÜLSŐ LAPJA.

A magyar királyok legrégebbi czimere. Schickedanz Albert rajza.

A KIRÁLYI PÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT ZÁRÓ KÉPE.

Schickedanz Alberttől.

ott hajóra ül, melyen világkörüli tengeri utat tesz s csak karácsonkor tér vissza.

Mária Valéria főhercegnő magyarországi kastélya. Mária Valéria főhercegnő időzni óhajt férjhezmenetele után is szülőföldjén, hazánkban, s legkivált azon a tájon, hol boldog gyermekéveiben sok szép időt töltött. Fölmerült ennél fogva a terv, hogy számára Gödöllő mellett a mácsa-csokendi vadász-kastélyt szerezzék meg, mely a magyar korona tulajdona. Arra nézve, hogy azt az ő számára rendezzék be, s a mikor kíván, mindig ott időzhessen, nem foroghat fenn semmi akadály.

Újabb eljegyzés a királyi családban. Az ischli nászünnepek alatt elterjedt a hír, hogy az uralkodó családnak új családi öröme van. E hír szerint ő felségeik unokája, Erzsébet bajor hercegnő, Gizella főhercegnő legmagyobbik lánya, Ferencz Ferdinánd eszter főhercegnek, Károly Lajos főherceg legidősebb fiának menyasszonya.

Népi ünnep Alesuthon. Alesuth lakosságának is kijutott a része abból az örömből, mely József főherceget József Agost főherceg érettségi vizsgálatával érte. Ennek öröme július 24-én délután népi ünnepélyt rendeztek, a melyen Alesuth intelligens-

miniszter is leutazott. A szomszédos megyék területéről külön vasuti vonatok indultak Aradra. A kiállítást igen sikerültnek mondják, mely felülmulja az eddigi vidéki kiállításokat.

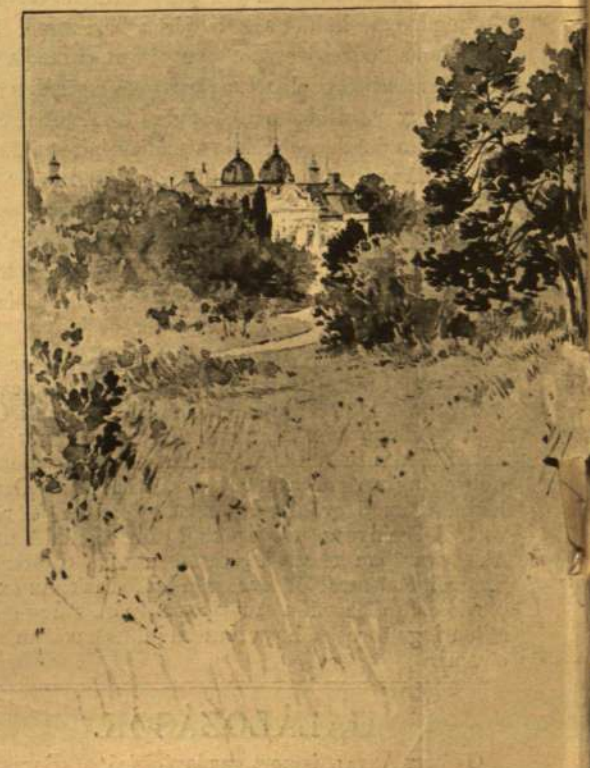
A szatmármegyei Koltsej-ünnep. A Szatmármegye székhelyén N. Károlyban és Szatmárt aug. 8-ikán tartandó Koltsej-ünnepen a tud. akadémia és Kisfaludy-társaság is képviselteti magát. Gyulai Pál az akadémia részéről nemcsak beszédet mond a szatmári szobornál, hanem babérkoszorút is visz rá. A Kisfaludy-társaságot Léway József fogja képviselni. Elmennek a csekei temetőbe is, hol Koltsej Ferencz sírját a megye koszoruzza meg. Ott Léway József is mond emlékező szöveget a Kisfaludy-társaság nevében, melynek egykor Koltsej tagja és a legelső halottja volt. Az ünnepély sorrendje ez:

- 1.) Nagy-Károlyban aug. 8-ikán délelőtt 10 órakor a megyei disz-közgyűlés megnyitása.
- 2.) Emlékbeszéd Koltsej felett.
- 3.) Koltsejnek a megyeház termében levő arczképe megkoszoruzása.
- 4.) Délben egy órakor külön vonaton indulás Szatmárra.
- 5.) Szatmáron a délnben 2 órakor Nagy-Károlyból megérkező ünnepelő közönség fogadtatása.
- 6.) Délután fél 3 órakor a városházához gyűlékezés, a Koltsej-szobornál folytatandó ünnepélyhez felvonulás célj-

A FŐHERCEGI MÁTKAPÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT MÁSODIK LAPJÁRÓL.

Paraszt lakodalmi csoport. — Ebner Lajos aquarellje.

A FŐHERCEGI MÁTKAPÁRHOZ INTÉZETT FÖLIRAT ZÁRÓ-KÉPE.

A gödöllői kastély. — Hány Gyula aquarellje.

jából. 7.) Délután 3 órakor az ünnepély folytatása a Kőcsy Ferenc szobra előtt. 8.) Megnyitó ünnepi beszéd. 9.) Emlékeszéd Kőcsy felett. 10.) Kőcsy szobrának megkoszorúzása. 11.) Király-induló zenei kísérettel; éneki a szatmár-németi-i dalgyesület. 12.) Disztribúció d. u. 5 órakor. 13.) Hazai művészek közreműködésével díszelőadás, az e célra ideiglenesen berendezett városi új színházban. 14.) Színházi előadás után összejövetel a polgári kaszinó helyiségében. 15.) Csekében augusztus 10-én, dél-élelt 11 órakor, Kőcsy Ferenc sírjának megkoszorúzása.

A budavári Mátyás-templom építése már annyira haladt, hogy az isteni tiszteletnek nem sokára át lehetne adni. Minthogy azonban előbb a templom belseje kifestendő s erre a szük-éges összeg nem áll rendelkezésre, a közoktatási miniszter felhívta a fővárost, hogy a templom belső felszerelésére az idei budgetbe felvevő 20,000 frtot e célra engedje át, annyival is inkább, mert a miniszter a belső felszerelést ugyis nagyobb összeggel akarja eszközölni. A festésre vonatkozó tervek készen vannak s ha a főváros a 20,000 frtot utalványozza, a munkákhoz azonnal hozzát lehetne fogni.

A színészeti kiállítás védnökújól Mária Valéria főhercegnőt kérte föl, s a főudvarmesterei hivatal útján a válasza a múlt héten érkezett meg, hogy a főhercegnő elfogadta a védnökséget. A megnyitási ünnepélyen a miniszterelnök neje, gróf Szapáry Gyuláné, szül. Festetich Karolina grófnő fogja helyettesíteni.

A megnyitás e hó 15-dikén d. e 10 órakor lesz. A megnyitások Ribáry József főrendiházi tag mond beszédet. A városi legiti műcsarnokban már nagyban rendezték a kiállítási tárgyakat, melyeket tizenhárom csoportban helyeznek el. Mindjárt a bejáratnál a nevesebb színészek és színésznők szobrai lesznek láthatók, melyeken Zala György és Strobl Alajos dolgoznak. Középre a királyi pár szobrát állítják. A jobb oldali nyitott csarnokban szinpadai keretben s díszletek közt drámai jelesek életnagyságu ki-tömött és színezett alakjai foglalnak helyet. Hasonló alakokat állítanak fel a baloldali nyitott csarnokban népszínmű-játékok sorából. A háttér a «Falurossza» egyik felvonására emlékeztető falusi tájképet tüntet fel. Szinpadai technikusok, gépészek, díszletfestők miniature-munkái láthatók a negyedik csoportban. A tárgyakat, felhuzót, súlyszétőt, díszleteket sat. a fővárosi színházak technikai ké-szítik. A jobboldali folyosóteremben ismertebb színészeink régi és új olajfestésű arcképeit helyezik el, melyeken Vágó Pál, Boros és Massáké Barabás Ilona dolgoznak. Három szobában Blaha Lujza asz-szony, Prielle Kornélia és Szerdahelyi s a Feleki-pár emléktárgyai vannak összegyűjtve. Több kisebb csoport tartalmazza a Jókai-, Jókainé- és Szilgetyi-emlékeket, továbbá Helvey Laura, Pálmái Ilka, Hegyi Aranka és Réthy Laura tárgyat s vegyes gyűjteményeket. Fényképek, rajzok, jelmezképek, szinlapok, évkönyvek s egyéb apróságok fejezik be a csoportok sorát.

Állandó színház Nagy-Kanisán. Nagy-Kanisza elhatározta, hogy díszes színházat építtet és azt minden díj nélkül fogja átengedni a színészeknek. A színházat a föltérre tervezik és e célra a Batt-hiány herceg tulajdonát képező területet óhajtják. A napokban küldöttség is járt a hercegnél Kör-menden s kedvező eredménnyel tért vissza. A her-ceg szívesen tesz eleget a város óhajtatásának s azon lesz, hogy a hitbizományt képező területet az említett célra átadhassa. Eddig a színházépítésre 29,000 forint készpénz van, a városi takarékpénztár 8000, a megyei takarékpénztár pedig 12,000 forint aján-dékosszöveget írt alá. A város maga meg nem határo-zott ideig évenként 1000 frtot ad. Az építés többi költségeit részvények alapján fedezik. Már a bizott-ság is megalakult.

Az új északsarki expedíció. A norvég ország-gyűlés által támogatott új északsarki expedícióra dr. Nansen 1892 február havában akar indulni. Csak kevés embert visz magával, összesen tizenkettőt, ebből három tudományos férfi. A hajó vezetését Nansen ugyanarra a kapitányra, Serdrup Ottóra bizza, ki az ő grönlandi expedíciójában is részt vett. A legénység norvégokból fog állani. A hajót Aker gyárában készítik, Nansen utasításai szerint. Szénről, élelemről öt évre gondoskodnak. Az expedi-ció előbb lekerül a suezai csatornán, s úgy megy a Behring-szorosba, hova Nansen július havában akar eljutni.

HALÁLOZÁSOK. Gyürky Antal, ismert gazdasági író, a «Borászati Lapok» szerkesztője, meghalt az esztorgommegei Felső-Szelvényben. A megboldogult anyja Madách Anna, a nagy költőnek nagynéje volt, ki fiát katonai pályára szánta, de Gyürky megyei szolgálatba lépett. A szabadságharcban előbb a honti nemzet-őrök parancsnoka, majd Görgey parancsoltisztja lett.

HALÁLOZÁSOK. Gyürky Antal, ismert gazdasági író, a «Borászati Lapok» szerkesztője, meghalt az esztorgommegei Felső-Szelvényben. A megboldogult anyja Madách Anna, a nagy költőnek nagynéje volt, ki fiát katonai pályára szánta, de Gyürky megyei szolgálatba lépett. A szabadságharcban előbb a honti nemzet-őrök parancsnoka, majd Görgey parancsoltisztja lett.

s őrnagyságra vitte. Az 50-es években kezdte meg nemzetgazdaságilag fontos működését a borászat terén, éveken keresztül szerkesztette a «Borászati Lapokat». Borászati vegytant és németre is lefordították. 1867-ben a kormány megbízásából az országot borászati tekintetből beutazta. Majd kataszteri felügyelő lett. Holttestét f. hó 2-án tették a családi sírholtban örök nyugalomra.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: WÜRTEL ANTAL, buda-vizvárosi plébános, ki 1848-ban mint tábori lelkész hazafiasan buzdított, s ezért kénytelen volt bujdosni, később vizvárosi káplán, 1867-ben plébá-nos lett, s hívei szeretetét teljes mértékben megnyerte, 65 éves korában, Csapokon, honnan holttes-tét Budapestre hozták s itt nagy részvét közt temették el. — JANÓ SÁNDOR, a miskolci törvényszék kir. ügyésze, régi honvéd, jeles kriminálista, Miskol-czon. — MACHAY ENDRE, felső-novajri plébános, abau-tornamegyei bizottsági tag, a premontrei rend tagja, 52 éves korában, Jászón. — LÁNG ADOLF, tá-pió-szentmártoni evang. lelkész, volt főesperes, 63 éves. — CSULAK ZSIGMUND, Arapatak székely község ref. lelkésze, ki negyvennégy évig szolgált egyházát, 68 éves. — TÓTH ANTAL, fehérmegyei árvászeki ün-ök és Székesfehérvár volt tiszti ügyésze, 68 éves, Csapdin. — HAUER GYÖRGY, a gr. Teleki-család nyugalmazott tisztartója, életének 68-dik évében, Kis-Hartán. — DÁNE ISTVÁN, kereskedő, Debreczen, város bizottsági tagja, a szabadságharcban tüzér-hadnagy, 78 éves. — SCHYTRA FERENCZ, birtokos, Schytra István honvédelmi miniszteri tanácsos test-vére 52 éves, Vidrányban. — GYÁRFÁS LAJOS, a há-romszéki község egyik ismert lakója, 74 éves, Bi-tán. — KÖVÉR MOZSES, régi honvéd-hadnagy, 73 éves, S-Besnyőn. — STAUBACH JÁNOS, zenetanító, 71 éves korában, Budapest. — KARL FERENCZ, köztisztel-telt polgár, 58 éves, Lugoson. — LÓCZY MIKLÓS, Lóczy Lajos egyetemi tanár és ismert földrajzíró és Marszó Katalin hét hónapos fiacskája, Paulison.

MOLNÁR ISTVÁNNÉ, a közpismegyei főispán neje, Sátoralja-Ujhelyen. A köztisztelőt urnó halálát a a mult hetekben történt baleset okozta, mikor a vas-utó vonat elütötte kocsiját, s ez alkalmával súlyosan megsérült. Haláláról táviratilag értesítették fiát, Molnár Viktor temesi főispánt és vejét, Wekerle Sándor pénzügyminisztert.

Özv. zeyfalvi ZEY JÓZSEFNÉ, szül. Thorotzkay Julianna, az erdélyi arisztokrácia köztisztelőben álló matrónája, 82 éves korában, Kolozsvárt. Ugyan-ott KOVÁCS JÁNOSNÉ, szül. Kriza Lenke, a kolozsvári unitárius főiskola igazgatójának neje, néhai Kriza János unitárius püspök és költőnek, a «Vadrózsák» széki népköltési gyűjtemény nagy érdemű gyűjtő-jének leánya, élete 34-ik évében. — Özv. AMBRUS JÓZSEFNÉ, szül. Fráter Johanna, soktagú család tisztel-matrónája, 69 éves, Nagy-Váradon; ugyanott özv. HUMMEL KÁROLYNÉ, szül. Sdrávič Mariska, 27 éves. — Özv. ÉRTELMES SÁNDORNÉ, szül. Nagy Mária, 81 éves, Mező-Kövesden. — Özv. BELITSKA PÁLNÉ, szül. Halaváts Anna, Belitska Béla torontálmegeyi árvászeki elnök 76 éves anyja, Lajosfalván. — Özv. GY. BUCHBERGER FERENCZÉ, szül. Podhrádszky Lujza, 74 éves, Lugoson. — VOLÁNT VILMA, Volánt András honvédszázasos fiatal leánya, Debreczenben. — GASSI RENÉ, Gassi Ferencnek, operaszínházunk volt tenoristájának s nejeknek Janitsáry Irénnek tizenhá-rom éves leánya, Budapest.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

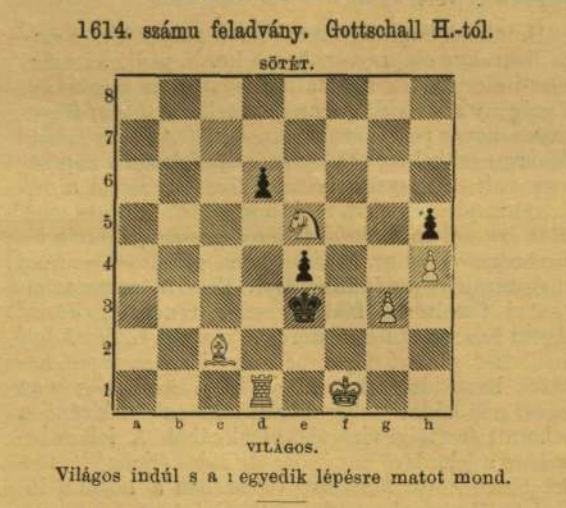
Nem az aggasztja keblemet. Barátomhoz. Álmain. A két első nagyon is száraz, okoskodó; az utolsónak fantasztikus festése pedig csak tíres szövegről, belső tartalom nélkül. Kis kertemben. Áldja lelkünk. Egy pár sike-rültébb sor is akad bennük, kivált az elsőkben; de ál-talában nagyon közönséges versek. Fullánkok. Ezek epigrammai apróságokból megle-betesen hiányzik a finom é, a találó elmeesség. Leg-sikerültebb a «Különbség» című. Falusi lány dala a házját küszöbén. Átdol-gozva is gyenge. Csókját megtagadta. ... Kritikán aluli gyar-lóság. Gyönyörrel. Száraz, lapos próza, minden költői lendület nélkül. Az ősl névre jól vigyázz. A gondolat jó, de a kidolgozás gyenge. Nem közhöltek: Sötét az éj. Ha nem szeretted. A távolból.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 29-ik számában közölt képta-lány megfejtése: Foharszél és szép ajak, Zátany a kettő, Hol hajós szívet marad, Ha közebe jó.

SAKKJÁTÉK.

Világos indul s a 1. egyedik lépésre matot mond.

Az 1606. számú feladvány megfejtése.

Laics B. G.-tól. Megfejtés. Világos a Sötét. 1. Fb5-h2 ... Kd5-e4 (a) 1. ... Kd5-e4 (b) 2. Va6-a4 + mat Kc4-d5 2. Hb7-e3+ t. sz. 3. Hb5-c7 mat 3. Va6-d3-e2-c8 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi Sándor. — Kovács József. — Tarnóczon: Németh Péter. — Keskeméten: Balogh Diénes. — A pesti sakk-kör.

Az 1607. számú feladvány megfejtése.

Mackenzie A. F.-tól. Megfejtés. Világos b. Sötét. 1. Vb5-h1 ... Kb3-e4: a 2. Fd4-a7 + mat Kc4-d5: (a) 2. ... Ff5-e4: 3. Vh1-h8 ... Kd5-e4: v. 3. Vh1-e4 + stb. c6-e5 4. Vh8-h1-a8 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Tarnóczon: Németh Péter. — A pesti sakk-kör.

HETI-NAPTÁR, augusztus hó.

Table with columns for Day (Nap), Catholicism and Protestantism (Katholikus és protestáns), Greek-Roman (Görög-Római), and Israelites (Izraelita). Rows list names and dates for August.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Schwarze Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.65 p. Meter — glatt und gemustert (ca. 180 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fabrik-Depot G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zúroh. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

COGNAC GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN PROMONTOR

több ízben a legmagasabb díjakkal kitüntetve, fertőző betegségek ellen legjobb prészervizszert ismertetik. Ezen Cognac vizenlő vagy savanyúvízzel hígítva, a leg-kelmelebb s legolgaságesebb áditó italul szolgál.

Eredeti üvegöltéseink mindenütt kaphatók. A polgármestertől hitelesítve. Gaya (Morva-ország). Tekintetes úr! Tisztelettel tudatom önnek, hogy óhajtatását szíves készséggel teljesítem. Varrónó lételem től életmódot folytatván, már hosszabb idő óta gyomrom nagyon fájt, étvágym elveszett s emésztési zavarok bántottak, de a midőn az ön svájci labdacsaiból egy dobozzal elfogyasztottam, azóta sokkal jobban vagyok, miért is ezennel szívesen nyilvánítom hálás köszönetemet. Hatalmas gyógyító erejű készítményét minden hasonló bajokban szenvedőknek a legmelegebben ajánlván, maradok háladálos lekötöztetője: Probaeka Emma, varrónó. Ez aláírás valódiságát bizonyítom: Valenta, polgár-mester (P. H.). Gaya kir. város polgármesterei hivata-lától. Brandt Richard gyógyszerész svájci labdacsa (egy doboz ára 70 kr.) a gyógyszerárakban kaphatók, de meg kell nézni védőjegyét, mely fehér kereszt vörös mezőben, s Brandt Richard névalírással.

Advertisement for 'GYAKORLATI SEBÉSZET' (Practical Surgery) by Dr. Kovács József. Includes text about the Franklin-Társulat and details of the book's content.

Advertisement for 'Ujdonság, czélszerű és olcsó!' (New, purposeful and cheap!) featuring Stölele kizárólagos szabadalma (Exclusive right of Stölele) and a list of products like fruit preserves and medicinal wines.

Advertisement for 'A Zaharától az Arabáig' (From Sugar to Arabia) by Asbóth János, describing a journey to Egypt and Palestine.

Large advertisement for 'Zöld Könyvtár' (Green Library) featuring a list of books for sale, including 'Boros Mihály válogatott kisebb munkái', 'Győrffy Iván. Tréfás versek', and 'Német beszélek. Irták: Ebers György'.

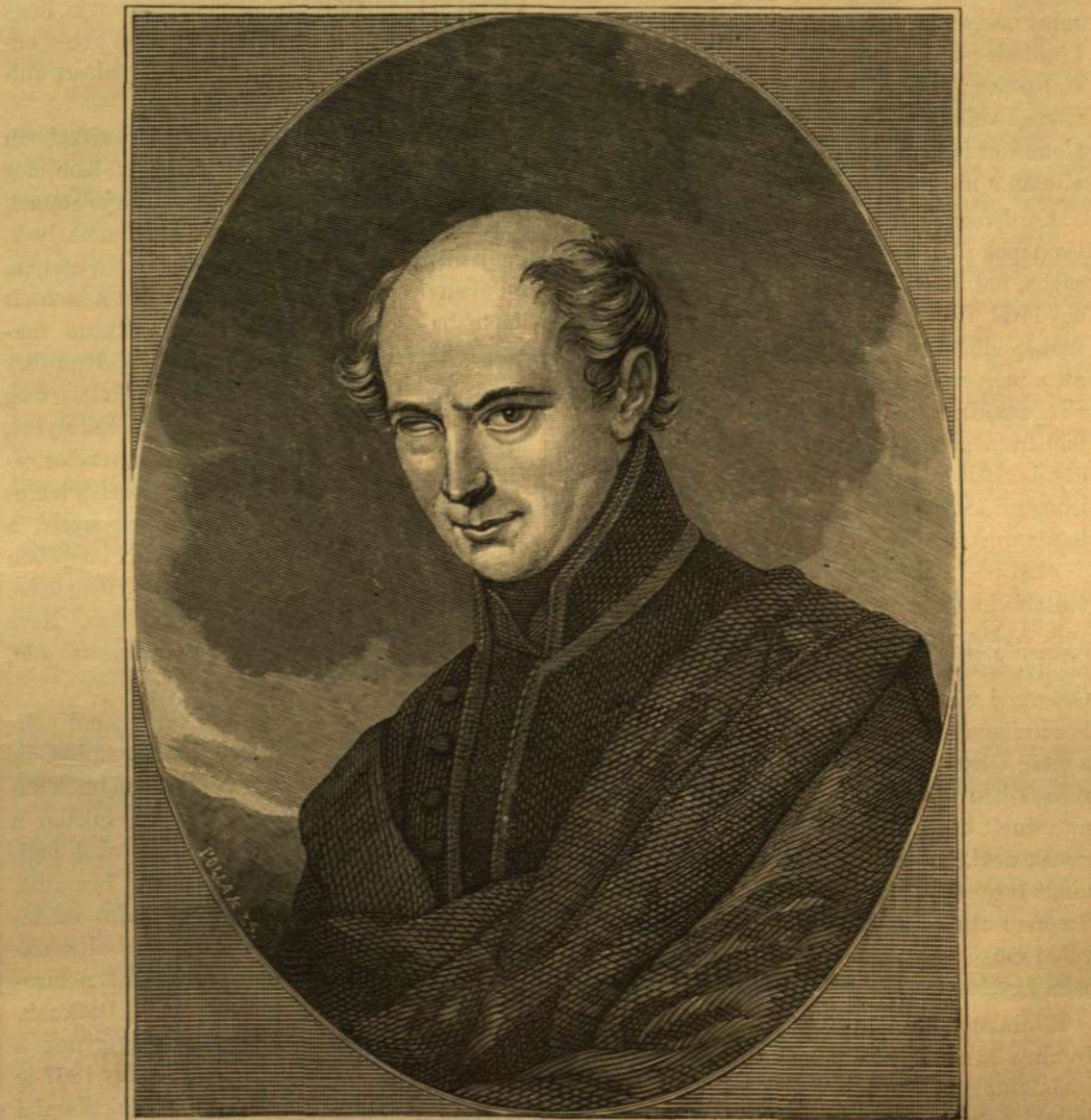
32. SZÁM. 1890. BUDAPEST AUGUSZTUS 10. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt... POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre - 6 • Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt... POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre - 4 •

KÖLCSEY FERENCZ. (1790-1838.) AUGUSZTUS 8-dikán múlt száz éve, hogy Kölcsey Ferencz, a magyar irodalomtörténet egyik legkitünőbb alakja, kinek emlékét Szatmármegye oly méltó hazafias lelkesedéssel újítja meg...

évemben oly kedves, mint a 11 éves gyermeknek vala. De a név szentebb, mint ide irhassam, szentebb, mint a közönség e tárgyról valamit tudhasson. Valóban Kölcseynek e viszonyról, a melyre későbbi korában is csak homályos czélzásokat tett, életírói is alig tudnak valamit.

pott költészete, annak oka a Kazinczyval való ismeretsége, barátsága volt, kihez első levelét 1808-ban írta, s a ki azután mintegy kijelölté annyi dicsőséggel megfuttató pályájának irányát.

Kölcsey Ferencz.

«Anyam halála után — írja az említett önéletrajzban — mindjárt érztem a legelső mozdulatot keblemben (a mennyire emlékezem). Bánatos vala az érzés, de szelíd. Egy papirostra íram fel a Bölyny Ágnes nevét, és még egyet, még egy nevet, mely nekem most is, 43-dik

Legjobb és Leghíresebb Pipere Holgypor La VELOUTINE Különleges Rízpor BISMUTTAL VEGYITVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Árva-Vára. Történelmi tanulmány. Irta ifj. Kubinyi Miklós. Második javított kiadás. Ára füzve 1 frt 60 kr.

A legjobb brünni szöveteket eredeti gyári árak mellett a Siegel-Imhof féle finom posztógyár szállítja BRUNBEN. Egy elegáns tavaszi vagy nyári uri öltönyhez elegendő egy szelvény 3-10 mtr hosszúságban, a mi megfelel 4 bécsi rőtnök. 1 szelvény ára 4.80 közönséges 7.75 finom 10.50 nagyon finom 12.40 legfinomabb 15 valódi gyapjából.

Arany Kinestár Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára Szerkesztette Beniczky Irma. Ára füzve 80 kr., kötve 1 forint.

Városligeti sanatorium Budapest, VI. Hermina-út 9. sz. Miniszterileg engedélyezett intézet minden állású magán szülő és beteg nők számára. — Apóliási díj (teljes ellátással és orvosi felügyelettel) 3-6 frt egy napra. Dr. Szalárdi Mór, Dr. Temesváry Rezső, igazgató orvosok.

LÁTCSŐ. A legelőnyösebb és legjobb valamennyi kettős tábori látszó közül a mi, ujonnan javított látcsőnk (Distanzglas). Ezen eszköz tiszta, szín nélküli, 43 mm objektív-átmérővel; minden szemre alkalmas, még a legmesszebb távolságot is, tökéletes élességgel és tisztán mutatja; katonai egyéneknek, valamint utazás- vagy színi előadásra egyaránt kitűnő. — E látszó 8 üveggel bír, 4-szeres nagyítással, compasz és borszíjjal közvetlenül az eszközhöz, valamint szilárd bőrtokkal s szíjjal; dbonként 9 frt väm- és viteldíjmentesen. 4193 6 lencsével, szín nélkül, egészen finom fémbe dolgozva, legnagyobb távolságokat élesen és tisztán mutatva, 15-ször nagyítva 5 frt; 18-szor nagyítva 6 frt; väm- és viteldíjmentesen.

Arak utólérhetlenül alacsonyok! Szállítás csak utánvét vagy az összeg előleges beklüldése mellett. Sedelmaier & Schultz, Optische Anstalt, München, 17 Theatinerstrasse 17. Legnagyobb raktár látszerész készítményekből, Münchenben. MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE gyógyhely Budapesten (Budán) Megnyitott április 27-én. Kiváló gyógyhatással bír: női bajokban és altesti bántalmakban. Rendelő orvos dr. Bruck J. (vigaó-tér 1.) Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. — Pontos közlekedés a társaságokon reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyírfabalzsam. Kir. szab. Svédhonra. Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyírfából kifolyik, ha annak törzsét megfürjük, emberemlékeztől óta mint a legkitünőbb szepítő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasításai szerint, halzammá alakították át, csak akkor nyer ugyiszólván csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, a mely csálit fehérre és gyöngyödé válik. Ezen balzsam kisimítja az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczunkat, a bőrnök fehérséget, gyöngyöséget és üdöséget kölcsönöz; a legelőnyösebb idő alatt eltávolítja a szepít, megfoltot, anyajegyeket, orrvörösséget, bőrtálat s a bőr minden más egyéb tisztatlanságait. Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr. Dr. Lengiel orvosi Benzoé-szappana a legalkalmasabb bórnapó, mely a bőrt gyöngyödé s finomná teszi s hivatta van a nyírfabalzsam hatását előmozdítani. Ára 60 kr. Kapható minden jó gyógyszertárban. Török József gyógyszerárban, Budapest, király-utca 12. — Aradon: Ring S. gyógyszeráránál.

A POZSONYI KERESKEDELMI AKADÉMIA alulírt igazgatója által az intézetet látogató vidéki ifjak számára családja körében szervezett benlakó intézet (internátus) f. évi szeptember 1-én megnyílik. Prospektus kívánatra készséggel küld 4251 Jónás János igazgató.

VERNE GYULA. KÉT ÉVI VAKÁCZIÓ. REGÉNY. Fordította HUSZÁR IMRE. KILENCZVEN KÉPPEL. Ára füzve 3 frt, vászonkötésben 3 frt 50 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtáránál kapható A NÉPHUMOR A MAGYAR IRODALOMBAN. Irta IMRE SÁNDOR. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Ára füzve 1 frt, vászonba kötve 1 frt 40 kr.

Különös figyelemre méltó! A hirnevés Dr. Forti-féle sebtapasz mely rendkívüli gyógyereje, elozulato, érlelo s fájdalom csökkento hatás által leggyorsabb, leghatósabb és egyszerűbb gyógyulást eszközöl különöni bajokban. Egy csomag ára 80 kr. nagyobb csomagé 1 frt. Használati utasítással együtt postán küldve 20 krral több.

Központi küldeményező raktár Budapestben: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál király-utca 12. sz. Bécében: Plohan Xav. Ferenc a régi cs. k. tábori gyógyszerárban, Lévántér 1. sz., Dr. Gürtler gyógyszerárban, Franzg. sz., Scharrer Konrad gyógyszerárban, Mariahilferstrasse 72. sz., Fritz G. és R., Büllnerstrasse 5. sz., Raabe Bruno J. Bäckertstrasse 1. Drogistákánál. Pécsben: Füst József gyógyszerárban, Forró 1071. Győrben: Nádor A. gyógyszer, a Martéren. Budapestben: Scherzhoffer K. egyet. Kristóf-tér sarkán. Ios N. gyógyszerárban, V. ker. Nádor-utca 3. sz. Buday E. városi gyógyszerárban, városház-tér 9. Pillich F. gyógyszer. Dorotyia-utca 9. sz. Urbán J. király-utca 93. sz. Krieger György Kálvin-tér. Barna Zsigmond márczó-utca 2; továbbá Thalhammer és Seitz, nádor-utca 10. Kochmeister Fr. utóadalmi, nagy koroná-utca 22. Neruda Nádor, háttanútcza 7. sz. Drogistákánál. Telkessy J. udvari gyógyszerész a várban. Vlassék E. gyógyszerész a Kriztinavárosban, Janostér. Frum J. gyógyszerésznél Víziváros, fő-utca, Moldoványi J. gyógyszerésznél, Víziváros, fő-utca, Emdorfér G. gyógyszer. Tabánban (Háczváros) Palota-utca és Dévay, Szöllösy J. gyógyszerárban, Kriztinaváros, Karácsony-utca sarkán. Acson: Kratochvíl József. Aradon: Rozsnyai M. és Schäfer A. gyógyszer. Balaton-Füreden: Orbán J. Balassa-Gyarmatosa: Csorvay Gy. és Hervey K. B.-Csabán: Varsagh B. Szeged-Tyúfalua: Tamassy Géza. Debreczenben: Rothschneck V. E., Tamassy K. Góll N., Orvényi O., Mihalovits István és Muraközy K. Duná-Földváron: Nádhéra P. Egerben: Köllner Lőrinc gyógyszer. Eperjesen: Krivos Gy. Korn V. és Makoviczky J. Ereszkújvárott: Conzenger J. Eszéken: Dienes J. G. és David Gy. gyógyszerárban. Gyöngyösön: Mersits N. és Baruch J. Győrött: Lipoczky M. s Stirling K. H.-Hádászon: Farkas O. Keszten: Keresztes J. és Schmidt K. Jászberényben: Merkl J. Kálospán: Horváth K. Kaposvárott: Csallner V. és Jochay K. Karcason: Báthory B. Kassán: Megay G. és Wandraschek K. Korlát F. Kécskén: Gensziesch C. A. Kis-Várdán: Káudy J. Komáromban: Schmidthauer A. Kirchner M. és Kovács Arisztid. Léván: Medveczky S. Losoncban: Kirchner D. és Fokorny L. Mész-Kövésden: Fridly B. Mész-Kásonban: Ráiz Gy. Mész-Kövésden: Kiss P. Miskolcon: valódi minőségben csak Dr. Szabó Gyula és Ujházy Kálmánál kapható. N.-Becskereken: Kovács S. Nagy-Kanisán: Prager Béla. Nagy-Károlyban: Filéky P. Nagy-Körösn: Müller I. N.-Szombaton: Csepessy B. N.-Várádon: Simella M., Molnár J. és Herinich S. Nyiregyháza: Korányi J. Szopkó Al. gyógyszer. és Kovács S. Nagy-Kálion: Hvezda K. Fakszon: Malatinszky S. Féssett: Sipőcz J. Pozsonyban: Erdy István. Putnokon: Fekete N. Zimassombaton: Hamalik K. Rozsnyón: Pösch J. gyógyszer. Brtkócsi és Hirsch J. N. S.-A.-Ujhelyen: Zilnesky J. Sopronban: Gráner J. Sümegyen: Stamborsky L. Szathmáron: Bossin J., Dr. Lengyel M. és Literaty E. Szarvason: Baris E. Szegeden: Barcsay K. és Keresztes S. Sz.-Fehérvárott: Dieball Gy., Braun L. és Rieger B. Székelyhádon: Szabó J. Szentesen: Várady L. és Podhránsky L. Szolnokon: Kecskény F. Szombathelyen: Rudolf A. Tarján: Monó I. Temesvárott: Tárcazy L. és Jahner C. M. Tescón: Agoston Gy. T.-Ujlakon: Roykó G. Tokajban: Czigányi B. Tolnában: Gömbös L. Tornalján: Úrsányi Za. Ugyvárott: Bene L. Lam S. Hoffmann B. Krausz A., Speck J. és Lukovics M. Václon: Frischman F. Vasarmon: Gaál S. Veszprémben: Ferency K. és Szili Horváth P. Villányon: Gató Gy. Gyula, Zilahon: Unger G. Zircen: Tefjel J. Erdélyben: Erason: Mann és Izay. Deesen: Róth P. Fogarason: Klein Richárd. Kolozsvárt: Valenci A. Gundhardt A. Wolf J. és Dr. Ember Bogdán. Késdi-Vásárhelyen: Kovács F. M.-Vásárhelyt: Bucher M. Nagy-Szebenben: Molnár J. C. Szepst-Szent-Györgyön: Beteg B., Otves P. és Barabás F. Szászváron: Grafh J. Vajda-Kunyádon: Dr. Juchó F. Ezen kitűnő hatás, nem eléggé ajánlható gyógytapsz készítője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nádor-utca 3.

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtáránál kapható: A franczia rémuralom története. A legjobb források felhasználásával. Irta Várnai Sándor. Képekkel. — Ára füzve 1 frt 60 kr. Tartalom: Előszó. — A nemzetgyűlés megnyitása. — A Bastille bevétel. — A király Párisban. — A királyi család szökése. — A hadüzenet. — Junius 20. — A marsaille-iek Párisban. — A királyság utolsó napja. — Új emberek. — Szeptember 2-ika. — A konvent. — A Temple. — A király-dráma. — A jakobinus-programm. — A girondisták. — Corday Sarolta. — A fogoly királyné. — Mária Antoinette póre. — Mária Antoinette a vérpádon. — A girondisták póre és halála. — A Terreur. — A vértörvényszék. — Danton és társai. — Egy magyar áldozat. — Robespierre bukása. — Függetlék. — A dauphin legendája.